

SİVAS EYALETİ VALİLERİ ve BEYLERBEYİLERİ (1753-1792)

Ahmet ÖNAL*

Öz

Kronikler ve resmî tevcihât listeleri/defterleri, Osmanlı taşra idaresi ve idarecilerine dair araştırmalarının temel kaynakları arasındadır. Bu kaynaklar, araştırmacılar için kıymetli malumat ihtiva etmelerinin yanı sıra birtakım metodolojik problemleri de bünyesinde barındırmaktadır. Tarihi şahsiyetlerin sadece memuriyet hayatlarının tespitinde dahi tek bir kaynak grubundan yapılacak incelemede, bazı sorular cevapsız kalmakta, çeşitli karışıklıklar doğabilmekte veya yanlış bilgiler sebebiyle hatalı neticelere ulaşılabilmektedir. Bu makalede, farklı kaynakların birbirleriyle mukayese edilmesinin Sivas Eyaleti valileri ve beylerbeyilerinin tespiti, biyografilerindeki boşlukların doldurulması ve bazı yanlışların giderilmesi için önemi ortaya konulmaya çalışılmıştır. Araştırma kapsamında ilk olarak böyle bir konunun kaleme alınmasına imkân tanıyan/tanıyacak iki ana kaynak grubu ve bunlarla bağlantılı bazı meseleler ele alınmıştır. İkinci olarak, incelenen dönemde Sivas Eyaleti'ne dair 85 adet tevcihât kaydı değerlendirilmiştir. Nihayet 12 Şevval 1166-1 Ramazan 1206/12 Ağustos 1753-23 Nisan 1792 tarihleri arasındaki 39 yıllık süre zarfında Sivas Eyaleti'nde beylerberbeylik/valilik yapan isimler, bir tablo halinde sıralanmıştır.

Anahtar Kelimeler

Osmanlı İmparatorluğu, Tevcihât Kayıtları, Osmanlı Kronikleri, Sivas Beylerbeyileri ve Valileri

GOVERNORS AND BEYLERBEYIS OF SİVAS PROVINCE (1753-1792)

Abstract

Chronicles and official ranking lists/registers are among the main resources of research regarding Ottoman rural administration and administrators. These resources do not only contain valuable information for researchers, but also contain certain methodological problems. In a research based on only one resource group, even only in determining the assignment of historical personalities,

* Dr. Öğr. Üyesi, Bilecik Şeyh Edebali Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Tarih Bölümü, Bilecik/Türkiye.
ahmet.onal@bilecik.edu.tr
ORCID: 0000-0003-4542-9436
Makalenin Gönderilme Tarihi: 29.01.2019
Makalenin Kabul Tarihi: 11.03.2019
Makalenin Yayınlanma Tarihi: 25.03.2019
Makalenin Türü: Araştırma

some questions will remain unanswered, various complexities will arise or erroneous results will be achieved due to incorrect information. In this paper it has been tried to reveal the importance of comparing various resources with each other in order to determine governors and beylerbeyis of Sivas province, fill the gaps in biographies, and eliminate certain inaccuracies. Within the frame of the research, at first, two main resource groups which enable/will enable the writing of such a subject, and certain issues connected therewith, have been reviewed. Secondly, 85 ranking records of Sivas province in the studied period have been evaluated. Finally, the names of beylerbeyis/governors holding office in Sivas province during a 39 year period from 12 Shawwal 1166 to 1 Ramadan 1206/12th August 1753 to 23rd April 1792 have been listed.

Keywords

Ottoman Emqire, Ranking Records, Ottoman Chronicles, Sivas Beylerbeyis and Governors

GİRİŞ

Osmanlı İmparatorluğu'nda, konunun tekabül ettiği dönemdeki uygulamaya göre, her sene Şevval ayının başlarında devlet mansıplarına ya yeni atamalar yapılır (*tayin*) ya da mevcut isimlerin görevleri uzatılır (*ibka*) ve bu idarî tasarruf, "*umûm tevcihâtı*" veya "*Şevval tevcihâtı*" olarak adlandırılırdı. Topluca yapılan yıllık tevcihâtın haricinde icabına yahut ihtiyaca göre sene içinde de tayin ve ibka yapılabilirdi. Şevval'de veya yıl içinde yapılan tevcihlerin listeleri/deFTERleri ilanını müteakip devletin resmî tarihçisi olan vekayinüvise verilir, o da eserine bunları kaydederdi. Kezâ resmî kimliğe haiz olmayan devrin diğer müellifleri de tevcihât kayıtlarına eserlerinde yer vermişlerdir¹.

Resmî tevcihât listelerinin/deFTERlerinin gerek Osmanlı idarî tarihi gerekse biyografi araştırmaları için önemine dikkat çekilmiş ve bunlara istinaden kıymetli incelemeler kaleme alınmıştır². Aynı şekilde Osmanlı kroniklerinin de her iki çalışma sahası için kaynak vasfı ve değeri emsalleri ile ortaya konulmuştur³. Bu çalışmada ise Sivas Eyaleti idarecilerinin tespit ve takibi için her iki kaynak grubu mukayeseli olarak incelenmiştir.

Çalışmada, resmî tevcihâtı hâvî bir *Tahvil Defteri*'ndeki⁴ kayıtlar esas alınmış, dönemin aynı muhtevalı diğer deFTERlerinden de istifade edilmiştir. *Tahvil Defteri*'nde Sivas Eyaleti tevcihât kayıtları 8 Şevval 1169-1 Ramazan 1206 (6 Temmuz 1756-23 Nisan 1792) tarihleri arasındaki dönemi ihtiva etmektedir. Bunlara, tarafımızca, Vekayivünis Hâkîm Efendi'nin eserini başlattığı yılın hadiseleri arasında Sivas Eyaleti'ne yönelik ilk tevcihât haberi olarak zikrettiği 12 Şevval 1166/12 Ağustos 1753'ten itibaren kayıtlar ilave edilmiştir. Devamında gerek Hâkîm ve halefi vekayinüvislerin gerekse diğer müelliflerin verdikleri bilgiler *Tahvil Defteri*'ndeki kayıtlarla karşılaştırılarak Sivas Eyaleti beylerbeyileri ve valileri tablo halinde sıralanmıştır. Tablo, *Tahvil Defteri*'ndeki kayıtlardan hareketle oluşturulmuş; kroniklerdeki malumat, mukayeseye imkân sağlamak düşüncesiyle, dipnotlarda nakledilmiştir. Makalenin iki alt başlığı tabloya istinaden kaleme alındığından ve ilgili kaynaklar burada gösterildiğinden, bu bölümlerde gerekmediği sürece mükerrer atıflar yapılmamıştır.

¹ Seyyid Hasan Muradî, *Bir Kâtibin Kaleminden İstanbul'un 12 Yılı (1754-1766)*, haz. Recep Ahışalı, Yeditepe Yayınevi, İstanbul 2016, s. XXVI-XIX.

² Mesela bk. Nejat Göyünç, "XVI. Yüzyılda Ruûs ve Önemi", *Tarih Dergisi*, 22 (İstanbul 1967), s. 17-34; Feridun M. Emecen, "İki Osmanlı Ricalinin Hayatlarının Kaynaklarına Dair", *Osmanlı Araştırmaları*, XVII (İstanbul 1997), s. 91-97.

³ Mesela bk. Feridun M. Emecen, "Osmanlı Kronikleri ve Biyografi", *İslâm Araştırmaları Dergisi*, III (1999), s. 83-90.

⁴ Cumhurbaşkanlığı Devlet Arşivleri Osmanlı Arşivi (=OA), Bâb-ı Âsafî Tahvil (Nişan) DeFTERleri (=A.DVNSNSD.), nr. 16 [Bundan sonra, "*Tahvil Defteri*, nr. 16" şeklinde gösterilecektir].

I. KAYNAKLARA DAİR

16 Numaralı *Tahvil Defteri'*ndeki tevcihât kayıtlarında, eyalet[ler]in idaresini vezir rütbesi ile deruhde edenler vali⁵, bu pâyeye sahip olmayanlar ise beylerbeyi veya mîr-i mîrân⁶ olarak anılmaktadır. Kayıtlarda, genellikle, göreve getirilen veya görevi uzatılan beylerbeyinin/valinin ismi, önceki mansıbı, hangi rütbe ve şart ile eyalete tayin⁷ ya da vazifesinde ibka olunduğu⁸ tarihiyle birlikte zikredilir.

Bu resmî kayıtlar/listeler, Osmanlı idarî tarihi ve biyografi araştırmaları açısından son derece kıymetli olmakla birlikte tek başlarına konunun tamamıyla aydınlatılması için yeterli değildirler. *Tahvil Defteri'*ndeki kayıtlarda karşılaşılan kanaatimizce en önemli mesele, göreve getirilen kimselerin lakaplarının tespitidir. Osmanlı kaynakları üzerinden yapılacak biyografi çalışmalarında, araştırmaya konu kişinin isminden ziyade lakabı daha önemli bir referans olabilmektedir. Aksi takdirde aynı dönemde yaşamış aynı isimdeki farklı kişileri birbirine karıştırma ya da farklı kişilerin aynı vazifeye başka başka tarihlerde tekrar tayin edildikleri gibi bir hataya düşebilme ihtimali her zaman mevcuttur. Mesela incelenen dönemde Sivas valiliğine tayin edilen üç tane Hasan Paşa vardır. Tevcihât listesinde bunlardan sadece birisi, “*Çerkes Hasan Paşa*” adıyla kaydedilmiştir. Diğer ikisinin, birbirleriyle yakın tarihlerde eyalete tayin edilen Kethüda Hasan Paşa ile Kaymakam Hasan Paşa'nın ise yalnızca isimleri verilmiştir.

Hasan Paşa misalinde olduğu gibi Sivas Eyaleti tevcihât kayıtlarında, Azm-zâde Es'ad Paşa'nın, Çapanoğlu/Çapar-zâde Ahmed Paşa'nın, Firarî Mustafa Paşa'nın, Hazinedâr Ali Paşa'nın, Kelleci Osman Paşa'nın, Tev-

⁵ “Eyâlet-i mezbûre [Sivas] sâbikâ Haleb vâlisi Vezîr-i mükerrrem Es'ad Paşa hazretlerine bâ-emr-i hümâyûn tevcîh, 21 Z [1]170”, *Tahvil Defteri*, nr. 16, s. 79; “[Trablusşam eyâleti]... sâbikâ Sivas vâlisi vezîr-i mükerrrem Abdurrahman Paşa hazretlerine tevcîh...21 Z [1]170”, *Tahvil Defteri*, nr. 16, s. 111; “[Eyâlet-i Girid] sâbikâ Özi vâlisi vezîr-i mükerrrem sa'adetü Silahdâr Mehmed Emin Paşa hazretlerine tevcîh, 20 Z [1]190”, *Tahvil Defteri*, nr. 16, s. 47; “Eyâlet-i mezbûre [Adana] sâbikâ Cidde vâlisi Vezîr-i mükerrrem sa'adetü Yusuf Paşa hazretlerine bâ-hatt-ı hümâyûn tevcîh, 22 CA 1200”, *Tahvil Defteri*, nr. 16, s. 88.

⁶ “Eyâlet-i mezbûre [Sivas] rütbe-i mîr-i mîrânî ile sâbikâ Sivas mütesellimi Zaralî-zâde Feyzullâh zide meodehûya bâ-hatt-ı hümâyûn tevcîh olunmuşdur, 3 C [1]1171”, *Tahvil Defteri*, nr. 16, s. 79; “Eyâlet-i mezbûre [Adana]... sâbikâ Maraş beglerbegisi Dulkadir-zâde Ömer dâme ikbâlehûya bâ-hatt-ı hümâyûn tevcîh olunmuşdur, 20 Z 1200”, *Tahvil Defteri*, nr. 16, s. 88; “Eyâlet-i mezbûre [Diyârbekir] sâbikâ Haleb beglerbegisi Osman Paşa'ya tevcîh, 26 R [1]195”, *Tahvil Defteri*, nr. 16, s. 117; “Eyâlet-i mezbûre [Diyârbekir] sâbikâ Sivas beglerbegisi Esîrî Abdi Paşa'ya tevcîh olunmuşdur, 14 R [1]196”, *Tahvil Defteri*, nr. 16, s. 117; “Diyârbekir eyâleti mîr-i mîrân-ı mûmâ-ileyhe [Esîrî Abdi Paşa] bâ-hatt-ı hümâyûn kemâkân ibkâ, 4 L [1]196”, *Tahvil Defteri*, nr. 16, s. 117; “Diyârbekir eyâleti rütbe-i vâlâ-yı vezâret ile paşa-yı mûmâ-ileyhe [Esîrî Abdi Paşa] ibkâ, 19 RA [1]194”, *Tahvil Defteri*, nr. 16, s. 117.

⁷ Mesela, “Eyâlet-i mezbûre sâbikâ Kars vâlisi Zaralî-zâde vezîr-i mükerrrem sa'adetü Mehmed Paşa hazretlerine bâ-hatt-ı hümâyûn tevcîh, 8 L [1]169”, “Eyâlet-i mezbûre sâbikâ Karaman vâlisi Vezîr Mikdâd Ahmed Paşa hazretlerine İsmail ser-askeri ma'iyetine varup mükemmel kapısı halkıyla kıyam eylemek şartıyla tevcîh, 15 R 1201”, *Tahvil Defteri*, nr. 16, s. 79-80.

⁸ Mesela, “Vezîr-i müşârûn-ileyh [Moldovancı Ali Paşa] hazretlerine ibkâ, 12 ZA [1]185”; “Eyâlet-i mezbûre vezîr-i müşârûn-ileyhe [Abdulcellî-zâde Süleyman Paşa] Van'da ikâmet ve ol havâliye nezâret eylemek şartıyla kemâkân ibkâ, 7 L [1]191”, *Tahvil Defteri*, nr. 16, s. 79.

ki'/Tevfiki'/Moldovancı Ali Paşa'nın, Bosnavî Ömer Paşa'nın, Osman Paşa-zâde Mehmed Paşa'nın, Kaymakam Silahdâr Abdullah Paşa'nın, Abdi Paşa Kethüdası Osman Paşa'nın, Güğegi Abdi Paşa'nın ve Koca Yusuf Paşa'nın elkabı zikredilmez. Silahdâr Damad Mehmed Paşa, "*Silahdâr Mehmed Paşa*"; İvaz Paşa-zâde Hacı Halil Paşa, "*el-Hac Halil Paşa*"; Canikli Hacı Ali Paşa, "*el-Hac Ali Paşa*"; Canikli Ali Paşa-zâde Mikdâd Ahmed Paşa, bir kayıтта "*Mikdâd Paşa*", bir kayıтта "*Ali Paşa-zâde Mikdâd Ahmed Paşa*", diğesinde ise "*Mikdâd Ahmed Paşa*"; Abdülcelil-zâde Süleyman Paşa, bir tayin kaydında elkabsız olarak, diğey kayıтта tam ismiyle; Azm-zâde Mehmed Paşa-zâde Abdullah Paşa, "*Mehmed Paşa-zâde Abdullah Paşa*" şeklinde kaydedilmiştir. Bütün bu isimlerin lakapları ancak devrin müelliflerinin eserlerine müracaatla tespit edilebilmektedir.

Tevcihât kayıtlarında zaman zaman müelliflerin eserlerinden ikmâl edilmesi gereken eksikliklerden birisi, bazı paşaların önceki vazifeleridir. Konumuz özelinde, Vezir Sârım İbrahim Paşa ve Hazinesdâr Ali Paşa'nın Sivas valiliğine hangi mansıptan naklolunduklarına defterde işaret edilmez. Ömer Ağa/Paşa ise, "*Dergâh-ı âli kapıcıbaşlarından*" şeklinde tanıtılır. Ancak Hüseyin Râmiz, *Tahvil Defteri*'nde ihmal edilen Ömer Paşa'nın elkabının yanı sıra, Sivas valiliğinden önceki vazifelerini ve tayini sürecini çok daha ayrıntılı şekilde nakleder⁹.

Tahvil Defteri'nde tayin, ibka ya da rütbe ihsanına dair kayıtlarda çoğunlukla bunların gerekçesinden bahsedilmemesi de diğey kaynaklara müracaatı zorunlu hâle getirmektedir. Mesela Zaralı-zâde Feyzullah Paşa'ya 9 Zilkade 1171/15 Temmuz 1758'de vezirlik verilmesiyle ilgili olarak tevcihât kaydında sadece "*müşârün-ileyhe bâ-hatt-ı hümayûn rütbe-i vâlâ-yı vezâret ihsân olunmuştur*" denilmektedir. Vekayinüvis Hâkim ise, Feyzullah Paşa'ya, nâmlı, cesur, işbilir olmasından ve bilhassa da bu tarihlerde bölgede büyük zararlara sebebiyet veren leventleri cezalandırmasından ötürü vezâret tevcih edildiğini yazar¹⁰.

Canikli-zâde Mikdâd Ahmed Paşa'nın Sivas valiliğine tayini hakkında da *Tahvil Defteri*'nde, "*Eyâlet-i mezbûr vezîr-i müşârün-ileyhin [Canikli Ali Paşa'nın] oğlu vezîr-i mükerrem Mikdâd Paşa hazretlerine tevcih olunmuştur, 11 R*

⁹ Azizâde Hüseyin Râmiz Efendi'nin *Zübdetü'l-Vâkı'ât Adlı Eseri'nin Tahvil ve Tenkitli Metni*, haz. Ahmet Rüştü Fakazlı, Fatih Sultan Mehmet Vakfı Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul 2016, s. 116-118.

¹⁰ *Vak'a-nüvis Hâkim Efendi Tarihi, (Metin ve Tahvil)*, haz. Tahir Güngör, Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Doktora Tezi, İstanbul 2014, s. 671-672 [Bundan sonra, "Hâkim" şeklinde kısaltılacaktır] ve ondan naklen *Ahmed Vâsif Efendi ve Mehâsinü'l-Âsâr ve Hakâ'ikü'l-Ahbâr'ı, 1166-1188/1752-1774 (İnceleme-Metin)*, haz. Nevzat Sağlam, Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Doktora Tezi, İstanbul 2014, s. 118-119 [Bundan sonra, "Vâsif (Sağlam)" şeklinde kısaltılacaktır]. Ayrıca bk. Saim Savaş, "XVIII. Asırda Sivas'ta Bir Âyan Ailesi: Zaralızâdeleler", *Ege Üniversitesi Tarih İnceleme Dergisi*, VIII/1 (İzmir 1993), s. 89; İlhan Ege, *Son Dönem Osmanlı Tarihinde Bir Âyan ailesi: Zaralızâdeleler*, Cumhuriyet Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Sivas 2006, s. 85.

[1]192" ifadesi yer alır. Vekayinüvislere göreyse bu tevcih, Kırım Seraskeri Canikli Ali Paşa'nın, büyük oğlu Mikdâd Ahmed Bey'e Sivas eyâleti ve rütbe-i vâlâ-yı vezâret ihsan olunması mukabilinde, kendisinin Soğucak seraskerliğini bizzat üstlenip Taman ve Kuban havalisindeki kabileleri Osmanlı tarafına çekmeye çalışması ve mümkün olursa Taman'a kadar ilerleyip buradaki kaleleri Ruslardan fethetmesi teklifi üzerine yapılmıştır¹¹.

Halep Valisi Es'ad Paşa'nın "ol havâfide bulunması belki diğer mefsedeye bâdî olmasun"¹² düşüncesiyle 21 Zilhicce 1170/6 Eylül 1757'de; Rakka Valisi Osman Paşa-zâde Mehmed Paşa'nın eyaletinde görev yaptığı sürece emîr-i haclığı geri alabilmek maksadıyla Şam taraflarında fesaddan geri kalmadığı arzedildiği için¹³ 25 Zilkade 1188/27 Ocak 1775'te Sivas valisi tayin edildiklerine dair malumata da ancak dönemin müelliflerinin eserlerinden ulaşılabilmektedir. Aynı şekilde Musul Valisi Abdülcelil-zâde Süleyman Paşa'nın Bağdat valisinin arzına binaen eyaletinden uzaklaştırılmak gayesiyle¹⁴ 4 Safer 1191/14 Mart 1777'de; Özi Valisi Aydoslu/Seyyid Mehmed Paşa'nın nizamına memur olduğu Deliorman ahalsinin şikâyetleri sebebiyle¹⁵ 6 Muharrem 1198/1 Aralık 1783'te Sivas valiliğine getirildikleri de dönemin kroniklerinden öğrenilebilmektedir.

Biyografi veya teşkilat çalışması yapacak araştırmacı için resmî tevcihât kayıtlarında üstesinden gelmesi gereken bir başka güçlük, mevcut idarecinin vazifesinin sona erdiği tarihi belirlemektir. Bilindiği üzere Osmanlı tevcihât uygulamalarında bir mansıp için halef-selef kimselerin tayin ve azil işlemleri genellikle aynı gün yapılmaktaydı. Dolayısıyla eyalete/sancağa yeni bir idarecinin tayin edildiği tarih, aynı zamanda selefinin vazifesinin de sona erdiği tarihtir. Tabloda görüleceği üzere, Sivas idarecilerin tayinleri ekseriyetle bu usûlle gerçekleşmiştir. Lâkin bu hususta ihtiyatlı hareket edilmesi ve verilen bilginin hem diğer eyaletlerin/sancakların tevcih kayıtları hem de müelliflerin eserleri ile mukayesesi gerekmektedir. Meseleyi Maraş Eyaleti özelinde idarî tarih açısından ele alacak olursak, bu eyalete dair tevcihât kayıtları, istisnâ uygulamaların olabildiğini göstermektedir. Şöyle ki, Abaza Mehmed Paşa, Teke Sancağı mutasarrıflığı ve Maraş valiliğinden

¹¹ (Vekâyi'nüvis) Sadullah Enverî Efendi ve Tarihî'nin II. Cildi'nin Metin ve Tahlihi (1187–1197/1774–1783), haz. Hikmet Çiçek, Atatürk Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü, Doktora Tezi, Erzurum 2018, s. 732 [Bundan sonra, "Enverî, II" şeklinde kısaltılacaktır] ve ondan naklen Ahmed Vâsif Efendi, *Mehâsinü'l-Âsâr ve Hakaikü'l-Ahbâr*, 1774-1779 (H. 1188-1193), haz. Mücteba İlgürel, TTK Yayınları, Ankara 2014, s. 115-116 [Bundan sonra, "Vâsif (1188-1193/İlgürel)" şeklinde kısaltılacaktır].

¹² Hâkim, s. 636-637.

¹³ Enverî, II, 517.

¹⁴ Enverî, II, 647-648; Vâsif (1188-1193/İlgürel), s. 79-80.

¹⁵ Ahmed Vâsif Efendi, *Mehâsinü'l-Âsâr ve Hakaikü'l-Ahbâr*, haz. Mücteba İlgürel, TTK Yayınları, Ankara 1994, s. 57 [Bundan sonra, "Vâsif (1196-1201/İlgürel)" şeklinde kısaltılacaktır].

22 Cemaziyülevvel 1183/23 Eylül 1769'da Sivas valiliğine getirilmiştir. Maraş Eyaleti ise 29 Cemaziyülevvel 1183/30 Eylül 1769'da Karaman Eyaleti'ne ilhâken Hazinedâr Ali Paşa'ya tevcih edilmiştir¹⁶. Anlaşılacağı üzere, iki görev değişikliği arasında Maraş valiliği makamı bir hafta münhal kalmıştır.

Benzer bir sorun, biyografi yazımı için de geçerlidir. Zira tevcihât kayıtlarında bir eyalete/sancağa tayin edilen ismin eski vazifesi genelde zikredilmekteyse de bu görevinden azledildiği tarih verilmemekte, araştırmaya konu kişinin iki memuriyeti arasında -varsa- geçen süre ilk etapta tespit edilememektedir. Bu bilginin temini, şayet tayin kaydında verilmişse, ancak bahsedilen vazifenin kendi tevcihât kayıtlarına müracaatla mümkündür. Mesela, sâbık Amasya Mutasarrıfı Sarı-zâde Mehmed Paşa, 18 Zilhicce 1176/30 Haziran 1763'te Sivas beylerbeyi tayin edilmiştir. Amasya Sancağı'nın tevcihât kayıtları incelendiğinde ise 10 Şevval 1176/24 Nisan 1763'te Sarızâde'nin yerine Çeteci Abdullah Paşa kayını Osman Bey'in getirildiği görülmektedir. Dolayısıyla Sarı-zâde Mehmed Paşa, Sivas beylerbeyi olunca kadar iki aydan fazla süre mansıpsız kalmıştır. Sivas valiliğine 6 Cemaziyelahir 1177/12 Aralık 1763'te Sarı-zâde Mehmed Paşa'nın yerine Zaralı-zâde Feyzullah Paşa'nın tayini üzerine Sarı-zâde bu defa da 6 Şevval 1177/8 Nisan 1764'te Çorum mutasarrıflığına getirilmesine kadar dört ay görev bekleyecektir¹⁷.

Resmî tevcih kayıtlarında bir paşanın vazifesinden azil tarihi gibi müteakip görevinden de bahsedilmemektedir. Bunu diğer tevcihât kayıtlardan bulmaya çalışmak yüzlerce kaydın tek tek gözden geçirilmesini gerektirmektedir. Fakat yine de birtakım zorluklar aşılamayacaktır. Şöyle ki, sadece *Tahvil Defteri*'nden yapılacak bir araştırmada, Bosnavî Ömer Paşa'nın 20 Şevval 1186/14 Ocak 1773'te Sivas valiliğine getirildiği ve 26 Muharrem 1187/19 Nisan 1773'te yerine Vezir Seyyid Nu'man Paşa'nın tayinine kadar vazifesi başında kaldığı sonucuna ulaşılabacaktır. Ancak Hüseyin Râmiz'in verdiği bilgiye göre, Ömer Paşa eyaletine gitmek için hazırlıklarını tamamlamakla meşgulken 3 Zilkade 1186/26 Ocak 1773'te vefat etmiştir¹⁸. Aynı durum Vezir Sârım İbrahim Paşa'nın yerine 17 Cemaziyülahir 1184/8 Ekim 1770'te Vezir Hazinedâr Ali Paşa'nın tayininde de görülebilmektedir. Vekayinüvislere göre, İbrahim Paşa Silistre'de 13 Cemaziyülahir 1184/4 Ekim

¹⁶ *Tahvil Defteri*, nr. 16, s. 61, 85-86.

¹⁷ *Tahvil Defteri*, nr. 16, s. 79, 82; OA, A.DVNSNŞTd, nr. 2, s. 165 [Bundan sonra "*Tahvil Defteri*, nr. 2" şeklinde gösterilecektir].

¹⁸ Hüseyin Râmiz, s. 116-118.

1770'te vefat etmiş, bu haber 16 Cemaziyülahir/7 Ekim'de ordugâha ulaşmış, Hazine-dâr Ali Paşa bunun üzerine Sivas valisi tayin edilmiştir¹⁹.

Sadarete ve Sivas valiliğinde halef-selef iki paşanın resmî ve fiilî tayin-azil tarihleri, bu noktada dikkate şayandır. *Tahvil Defteri'*ne göre, 26 Ramazan 1203/20 Haziran 1789'da Kethüda Hasan Paşa'nın yerine eski sadrazam Koca Yusuf Paşa Sivas valisi tayin edilmiştir. Dönemin kroniklerinden anlaşılacağı üzere her iki paşa da bu tarihlerde Rus cephesindeydi. Koca Yusuf Paşa, resmen 7 Ramazan 1203/1 Haziran 1789'da sadareten azledilmiş; bu emri tebliğ etmek üzere İstanbul'dan yola çıkan Tebdil hasekisi Mehmed Emin Ağa, 13 Ramazan/7 Haziran'da Ruscuk'taki ordugâha ulaşarak mühürü Yusuf Paşa'dan geri almış; sâbık sadrazam Zıştovi'de oturmaya memur edilmiştir. Vidin'de bulunan Kethüda Hasan Paşa ise sadaret mührünü 19 Ramazan/13 Haziran'da teslim almış, 25 Ramazan/19 Haziran'da ordugâha gelmiş, sefeli Yusuf Paşa'yı 26 Ramazan/20 Haziran'da Sivas valiliği ile Vidin seraskeri olarak görevlendirmiştir²⁰.

Kronik müellifleri, bu neviden teferruatın yanı sıra, tevcihât haberlerine eserlerinde yer verirken mevcut idarecinin müteakip görevini ya da vefatını, idamını, sürgün edilmesini veya hapse atılmasını da zikretmek suretiyle araştırmacının işini hayli kolaylaştırmaktadır. Buna mukabil -incelenen-muasır Osmanlı müelliflerinin eserlerindeki en önemli mesele, tevcihâtın tam tarihinin tespitidir. Zira müellifler, bazen tevcihâtın tarihini "*evâil*", "*evâsıt*" ve "*evâhîr*" şeklinde ayın on günlük dilimlerine veya ayın ve hatta yılın tamamına atf yaparak verebilmektedir. Tam tarih zikredildiğinde ise çeşitli meseleler zuhur edebilmekte ve müellifler aynı tevcihât için birbirlerinden farklı tarihler nakledebilmektedir.

Osmanlı müelliflerinin idarî tevcihâtı oldukça eksik kaydettikleri de müşahede edilmektedir. Tabloda görüleceği üzere, birçok ismin Sivas Eyaleti'ne tayinine dair kroniklerde herhangi bir malumat yoktur. İbkalara ise, müellife göre değişmekle birlikte, kroniklerde daha ziyade ismen değil topluca zikredilmektedir. Ayrıca Zaralı-zâde Feyzullah Paşa'ya ikinci Sivas valiliği esnasında Çorum Sancağı'nın ilhâken tevcihî, bir süre sonra sancağın başkasına verilmesi; Sivas Valisi Kethüda Hasan Paşa'ya önce Karaman,

¹⁹ (Vekâyi'nüvis) *Enverî Sadullah Efendi ve Tarihinin I. Cildinin Metin ve Tahlihi (1182-1188/1768-1774)*, haz. Muharrem Saffet Çalıışkan, Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Doktora Tezi, İstanbul 2000, 166-167 [Bundan sonra "Enverî, I" şeklinde kısaltılacaktır] ve ondan naklen Vâsif (Sağlam), s. 410. Enverî, Ali Paşa'nın 16 C'da Sivas valisi tayin edildiğini, Vâsif ise İbrahim Paşa'nın vefatı ve yerine Ali Paşa'nın tayininin Evâsıt-ı C'da vuku bulunduğunu naklederler.

²⁰ *Enverî Târîhi: Üçüncü Cild (Metin ve Değerlendirme)*, haz. Ü. Filiz Bayram, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Doktora Tezi, İstanbul 2014, s. 556-562 [Bundan sonra, "Enverî, III" şeklinde kısaltılacaktır]; *Mehmed Emin Edîb Efendi'nin Hayatı ve Târîhi*, haz. Ali Osman Çınar, Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Doktora Tezi, İstanbul 1999, s. 143 [Bundan sonra, "Mehmed Edîb" şeklinde kısaltılacaktır]. Ayrıca bk. Kemal Beydilli, "Yusuf Paşa, Koca", *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi (=DİA)*, XLIV, 24.

sonra Adana eyaletlerinin ilhâkı gibi ayrıntılar ihmal edilebilmektedir. Gül Ahmed Paşa-zâde Hacı Ali Paşa, Sârum İbrahim Paşa, Kelleci Osman Paşa, Canikli Ali Paşa, Kethüda Hasan Paşa ve Fevzî Süleyman Paşa gibi isimlerin Sivas valiliklerinden ancak ya bir başka göreve nakilleri ya müdahil oldukları bir hadise/durum ya da tercüme-i hâleri münasebetiyle söz edilmektedir. Çapanoğlu Ahmed Paşa'nın 27 Rebiülahir 1174/6 Aralık 1760'ta, Dağıstanî Ali Paşa'nın 16 Rebiülevvel 1194/22 Mart 1780'de, Abdülcelil-zâde Süleyman Paşa'nın 7 Şevval 1191/8 Kasım 1777'de Sivas Eyaleti'ne hangi pâyeye ve şartlarla tayin/ibka olundukları gibi bilgiler de kroniklerde yer almaz.

Öte yandan devrin müelliflerinin eserlerinde, *Tahvil Defteri'*ne aksetmeyen, dolayısıyla resmîyet kazanmayan ve hepsi de Zaralı-zâde Feyzullah Paşa'yla bağlantılı üç tevcihât kaydı bulunmaktadır. Vekayinüvis Hâkim, Çıldır Valisi Vezir Hacı Ahmed Paşa'nın kendi başına Gürcü ve Lezgilerle mücadeleye girişmesi ve Ahıska havalisini yağmalaması üzerine bölgeden uzaklaştırılmak için Sivas valiliğine tayin edildiğini ve bir kapıcıbaşı ile tevcihinin gönderildiğini kaydeder. Müellife göre, Ahmed Paşa bu emre itaat etmemiş, isyana hazırlanmış, fakat yakalanıp öldürülmüş ve kellesi Evâhir-i Rebiülahir 1173/12-20 Aralık 1759'de İstanbul'a getirilmiştir²¹. Hâkim, muhtemelen bu hadise ile bağlantılı olarak, Rebiülevvel 1173'de (23 Ekim-21 Kasım 1759) Zaralı-zâde Feyzullâh Paşa'nın Sivas valiliğinde ibka olduğunu yazar²².

Seyyid Hasan Muradî de 16 Safer 1175/16 Eylül 1761'de "*Vâlî-i Sivas Feyzî Paşa'ya eyâlet-i Van ve Van vâlisi yeniçeri ağası-i sâbık Mustafa Paşa'ya Sivas ihsân*" sözleriyle *Tahvil Defteri'*nde bulunmayan bir Sivas valisi zikreder²³. Lâkin Muradî'nin verdiği bu bilgi hatalıdır. Feyzullah Paşa, 27 Rebiülahir 1174/6 Aralık 1760'ta Sivas valiliğinden Çeteci Abdullah Paşa yerine Diyarbakır'a nakledilmiş²⁴, bu tevcihât Muradî'nin eserinde de kaydedilmiştir²⁵. Diyarbakır Valisi Zaralı-zâde Feyzullah Paşa ve Gurre-i L 1173/17 Mayıs 1760'tan itibaren Van valiliğini deruhde eden Mustafa Paşa'nın man-

²¹ Hâkim, s. 856-858. Vâsıfa göre, Hacı Ahmed Paşa Lezgiler ve Gürcülere yönelik faaliyetleri sebebiyle, "Eyâlet-i Çıldır'dan 'azl ve sâbıkâ Diyarbekir Vâlisi Vezir İbrâhîm Paşa yerine nakl olunup, mazûl-i müşârün ileyhe bir mansıb verilme tasmiin ve Anadolu'ya çıkması tarafına tefhim olunmuş idi". Ahmed Paşa emre itaat edip Ahıska'dan birkaç konak ayrılmışken birkaç adamıyla firar ettiyse de Kapıcıbaşı Abdâl Mehmed Ağa tarafından yakalanarak öldürüldü ve kellesi payitahta gönderildi, bk. Vâsif (Sağlam), s. 174-175. Ayrıca bk. Mehmet İnbaşı, "XVIII. Yüzyılın İkinci Yansında Çıldır Eyâleti ve İdarecileri", *Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, VIII/1 (Erzurum 2006), s. 84-85.

²² Hâkim, s. 910.

²³ Seyyid Hasan Muradî, *Bir Kâtibin Kaleminden İstanbul'un 12 Yılı (1754-1766)*, haz. Recep Ahışalı, Yeditepe Yayınevi, İstanbul 2016, s. 99-100 [Bundan sonra "Seyyid Hasan Muradî" şeklinde kısaltılacaktır].

²⁴ *Tahvil Defteri*, nr. 16, s. 117.

²⁵ Seyyid Hasan Muradî, s. 9. Müellif, bu tevcihin tarihini, 26 R 1174/5 Aralık 1760 olarak verir.

sıpları, 14 Safer 1175/14 Eylül 1761'de tebdil olunmuştur²⁶. Nitekim Hâkim, "*Sene-i merkûme mâh-ı saferi evâsıtında [11-20 Safer 1175/11-20 Eylül 1761]... Ve Zaralı-zâde Feyzullâh Paşa, Eyâlet-i Diyârbekir'den 'azl ve Van Eyâleti tevcih ve sâbıkı Vezîr Mustafa Paşa'ya Eyâlet-i Diyârbekir bâ-hatt-ı hümmâyûn-i şevket-makrûn tevcih buyuruldu*" diyerek bu tarihteki tevcihâtı doğru bir şekilde verir²⁷.

II) SİVAS EYALETİ TEVCİHÂT KAYITLARI

Sivas beylerbeyi ve valilerine dair, 1753-1792 yılları arasında, 81 tanesi *Tahvil Defteri*'nde yer alan ve tarafımızca 4 tanesi de vekayinüvis tarihlerinden ilave edilen toplam 85 adet tevcihât kaydı mevcuttur. Bunlardan 58 tanesi tayin kayıdır.

Dikkat çekici bir husus, Sivas Eyaleti'ne Şevvâl tevcihâtı kapsamında yapılan tayinlerin sekizden ibaret kalmasıdır. Buna karşılık Rebiülahir'de sekiz; Cemaziyülahir ve Zilkade'de yedişer; Rebiülevvel'de beş; Muharrem, Safer, Receb ve Zilhicce'de dörder; Şaban ve Ramazan'da üçer; Cemaziyülevvel'de de bir tayin yapılmıştır.

Paşalardan bazıları Sivas Eyaleti idareciliğine mükerreren getirilmişlerdir. Farklı tarihlerde Zaralı-zâde Feyzullah Paşa, Sarızâde Mehmed Paşa, Seyyid Nu'man Paşa, Abdi Paşa ve Abdülcelil-zâde Süleyman Paşa, ikişer; Zaralı-zâde Mehmed Paşa ve Canikli-zâde Mikdâd Ahmed Paşa üçer defa Sivas valiliği yapmışlardır. Her ne kadar Seyyid Nu'man Paşa hakkında farklı tarihli üç tayin kaydı bulunmaktaysa da bunlardan 13 Receb 1184/2 Kasım 1770 tarihli olanı bir hata ya da karışıklık mahsülü olmalıdır. Zira 22 Receb/11 Kasım'a kadar Sivas valiliği, Özi Muhafızı Hazinedâr Ali Paşa'nın uhdesinde kalmış; bu tarihte Nu'mân Paşa İç-il mutasarrıflığından Sivas valiliğine nakledilmiş, İç-il Sancağı da Özi Muhafızı Hazinedâr Ali Paşa'ya verilmiştir²⁸. Çerkes Hasan Paşa'ya iki defa Sivas valiliği tevcih olunmuş, fakat paşanın 4 Şaban 1190/18 Eylül 1776'daki ilk tayine dair tevcih kaydına "*emri girü geldi*" şerhi düşülmüş ve 14 Şaban/28 Eylül'de aynı vazifeye Hacı Halil Paşa getirilmiştir. Yine de Çerkes Hasan Paşa, 14 Şaban/28 Eylül'de İç-il Sancağı'na tayini münasebetiyle "*sâbıkâ Sivas vâlîsi*" olarak anılmaktadır²⁹.

Bir defa görev tevdi edilen paşalardan bazılarının da vazifeleri fiiliyata dönüşmemiştir. Mesela Vezir Seyyid Mustafa Paşa'ya 16 Rebiülevvel 1198/8

²⁶ Tahvil Defteri, nr. 16, s. 117; Mehmet İnbâşi, "Van Valileri (1755-1835)", A.Ü. Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Dergisi (TAED), Prof. Dr. Zeki Başar Özel Sayısı, 29 (Erzurum 2006), s. 199.

²⁷ Hâkim, s. 1002-1003 ve ondan naklen Vâsıf (Sağlam), s. 205.

²⁸ Tahvil Defteri, nr. 16, s. 94.

²⁹ Tahvil Defteri, nr. 16, s. 94.

Şubat 1784'de bizzat vazifesi mahalline gidip eyaleti zapta gayret etmesi şartıyla Sivas valiliği verilmiş, ancak tevcih kaydına göre tayin emri geri gelmiştir. Bu durumunun gerekçesini Vekayinüvis Vâsıf'tan öğrenmek mümkündür. Müellife göre, Karesi Sancağı'na mutasarrıf olup bir müddet beri İstanbul'da bulunan Vezir Seyyid Mustafa Paşa'ya Sivas valisi tayin edildiğinde, *Tahvil Defteri*'nde de kaydedildiği üzere, "*bir an akdem mansıbı sentine sevk-i matâyâ-yi isti'câl eylemesi tenbîh*" edildi. Ancak Vâsıf'a göre, Mustafa Paşa hastalığından ötürü vezirliği artık deruhde edemeyeceğini bildirip tekaüde sevkini istedi. 23 Cemaziyülahir 1198/14 Mayıs 1784'te hatt-ı hümayûn ile vezâret tuğları kendisinden alındı ve hanımı Şah Sultan'ın Eyüb'deki sahilсарayında ikametine izin verildi³⁰. Sivas valiliğine de aynı tarihte Abdülcélil-zâde Süleyman Paşa getirildi.

Sivas Eyaleti'ne tayin edilen isimlerin haiz oldukları rütbelere, payitahtın bu kadim Orta Anadolu şehrine atfettiği değeri aksettirir mahiyettedir. Eyaletin idaresine getirilen isimlerin kahir ekseriyeti vezir rütbesine sahiptir. Eski sadrazamlardan Moldovancı Ali Paşa, İvaz-zâde Hacı Halil Paşa, İzzet Mehmed Paşa, Koca Yusuf Paşa ve Silahdâr Damad Mehmed Paşa'ya Sivas valiliği tevdi edilmiştir. Kethüda Hasan Paşa ise Sivas valiliğine önce Karaman sonra Adana eyaletleri ilhâkıyla Vidin seraskeri, ardından da sadrazam olmuştur. Sâbık vezirlerden Firarî Mustafa Paşa, Gelibolu'da tekaüden ikamet etmekteyken vezirliği iade olunarak 25 Zilkade 1176/7 Haziran 1763'te Sivas Eyaleti'nin idaresine getirilmiştir. Bosnavî Ömer Ağa, 20 Şevval 1186/14 Ocak 1173'te; Canikli-zâde Mikdâd Ahmed Paşa ise 11 Rebiülahir 1192/9 Mayıs 1778'de vezâret ile Sivas valisi tayin edilmişlerdir. Zaralı-zâde Feyzullah Paşa, 3 Cemaziyülahir 1171/12 Şubat 1758'de mîr-i mîrân (beylerbeyi) rütbesi ile tayin olunmuşsa da 9 Zilkade 1171/15 Temmuz 1758'de kendisine vezirlik verilmiştir. Çapanoğlu/Çapar-zâde Ahmed Paşa, Ebubekir Paşa, Sarı-zâde Mehmed Paşa, Darendeli İbrahim Paşa, Esirî Abdi Paşa, Abdi Paşa Kethüdası Osman Paşa ve Delîlbaşî Osman Paşa ise mîr-i mîrân rütbesi ile eyaleti idare etmişlerdir. Bu isimlerden ilk ikisi, Sivas beylerbeyi iken aynı zamanda Rumeli pâyesine de sahipti.

Sivas'ın idaresinin teslim edildiği isimlerden birçoğunun eski mansıpları yine valilik veya beylerbeyiliktir. Bunlardan 2'si Rumeli, 3'ü Anadolu, 1'i Mısır, 4'ü Karaman, 1'i Çıldır, 4'ü Erzurum, 2'si Kars, 3'ü Trabzon, 1'i Halep, 1'i Van, 3'ü Maraş, 4'ü Diyarbakır, 2'si Rakka, 1'i Trablusşam, 1'i Cidde, 1'i Musul ve 2'si Özi eyaletlerinden Sivas'a tayin edilmişlerdir. Sancak mu-

³⁰ Vâsıf (1196-1201/İlgürel), s. 115, 141.

tasarrıflığından Sivas beylerbeyiliğine/valiliğine getirilenlerin miktarı daha azdır. Niğde, Amasya ve Çorum mutasarrıflarından birer paşa, Sivas beylerbeyi olmuştur. Selânik mutasarrıfı 2, İç-il mutasarrıfı 3 ve Karesi mutasarrıfı 1 vezir de Sivas valisi tayin edilmiştir. Sivas valilerinden üçü, tevcihât kayıtlarında, “*sâbıka Belgrad muhafızı*”, “*hâlâ Silistre seraskeri*” ve “*sâbıka Maçın seraskeri*” olarak anılmaktadır. Ayrıca eski vazifesi Sivas mütesellimi olan bir kişi, dergâh-ı âli kapıcıbaşlarından olan bir kişi ile Bozok mütesellimi ve Yeni-voyvodası olan bir kişi bulunmaktadır. Bunların haricinde, tayinlerden üç tanesi “*ilhâk*” şeklinde yapılmıştır. Trabzon Valisi Canikli Hacı Ali Paşa’ya 8 Zilkade 1191/8 Aralık 1777’de, Kars Valisi Seyyid İbrahim Paşa’ya 5 Şevval 1192/27 Ekim 1778’de ve Bender Mutasarrıfı Ebubekir Paşa’ya da 6 Zilkade 1197/3 Ekim 1783’de mevcut vazifelerine ilaveten Sivas Eyaleti’nin idaresi havale edilmiştir.

Sivas beylerbeyiliğine/valiliğine tayin olunan 58 paşadan 16’sı hakkında, toplam 27 adet de ibka kaydı mevcuttur. Her birisi için ayrıca tarih düşürülen Zaralı-zâde Feyzullah Paşa’ya vezâret verilmesi, Çorum Sancağı’nın ilhâkı ve sancağın geri alınmasına dair üç; Kethüda Hasan Paşa’ya Karaman Eyaleti’nin ilhâkı, bu eyaletin başkasına verilmesi ve Adana Eyaleti’nin ilhâkına dair üç olmak üzere toplam altı kayıt da tarafımızca mezkûr 27 ibka kaydına dâhil edilmiştir. Mevzubahis altı kayıt bir tarafa bırakılacak olursa, ibkaların 16 tanesi mutad Şevval tevcihâtı dâhilinde gerçekleşmiştir. Rebiülevvel, Rebiülâhir ve Cemaziyülâhir aylarında birer; Zilkade ayında ise iki ibka yapılmıştır.

Zaralı-zâde Feyzullah Paşa, Sivas valiliğinde en fazla ibka olunan, dolaşısıyla da en uzun süreyle bu vazifede kalan isimdir. İlk valiliği, 3 Cemaziyülâhir 1171-27 Rebiülâhir 1174 (12 Şubat 1758-6 Aralık 1760); ikinci valiliği ise 6 Cemaziyülâhir 1177-27 Rebiülevvel 1181 (12 Aralık 1763-23 Ağustos 1767) tarihleri arasında olmak üzere toplamda takriben 6,5 yıl Sivas’ın idaresini üstlenmiştir. Paşa, aynı zamanda, farklı tarihlerde beylerbeyilik/valilik tevcih edilen isimlerden, her memuriyetinde vazifesi ibka olunan tek isimdir. Feyzullah Paşa haricinde, vazifesinde ibka edilmişken tekrar ibka olunan iki vali, Zaralı-zâde Mehmed Paşa ve Kethüda Hasan Paşa’dır. Diğerleri, Dağistanî Ali Paşa hariç, ibkalarını müteakip başka mansıplara tayin edilmişler; Ali Paşa ise idam edilmiştir. Nitekim Dağistanî Ali Paşa’nın ibka tarihi ile selefi Darendeli İbrahim Paşa’nın tayin tarihi aynı olup 4 Şevval 1194/3 Ekim 1780’dir.

III) SİVAS BEYLERBEYLİLERİ VE VALİLERİ (1753-1792)

SIRA	Adı	Önceki vazifesi	Sivas'a Tayin/İbka Tarihi	Açıklama	Sonraki Vazifesi/ Durumu	Tayin Tarihi
	Vezir Zaralı-zâde Mehmed Paşa	Hâlâ Sivas valisi	12 L 1166 (12 Ağustos 1753)	İbka ³¹	Sivas valisi	6 L 1167 (27 Temmuz 1754)
	Vezir Zaralı-zâde Mehmed Paşa	Hâlâ Sivas valisi	6 L 1167 (27 Temmuz 1754)	İbka ³²	Sivas valisi	7 L 1168 (17 Temmuz 1755)
	Vezir Zaralı-zâde Mehmed Paşa	Hâlâ Sivas valisi	7 L 1168 (17 Temmuz 1755)	Hatt-ı hümayûnla İbka ³³	Kars valisi(?)	_____
	Vezir Çeteci Abdullah Paşa	Sâbika Erzurum valisi	22 S 1169 (27 Kasım 1755)	Hatt-ı hümayûnla tayin ³⁴	Erzurum valisi	8 L 1169 (6 Temmuz 1756) ³⁵
	Vezir Zaralı-zâde Mehmed Paşa	Sâbika Kars valisi	8 L 1169 (6 Temmuz 1756)	Hatt-ı hümayûnla tayin ³⁶	Anadolu valisi	16 Z 1169 (11 Eylül 1756) ³⁷
	Vezir Çelik Mehmed Paşa	Sâbika Anadolu valisi ³⁸	16 Z 1169 (11 Eylül 1756)	Hatt-ı hümayûnla tayin ³⁹	Ber-vech-i mâlikâne Aydın mutasarrıfı	4 R 1170 (27 Aralık 1756) ⁴⁰
	Vezir Zaralı-zâde Mehmed Paşa	Sâbika Anadolu valisi ⁴¹	4 R 1170 (27 Aralık 1756)	Hatt-ı hümayûnla tayin ⁴²	Trabzon valisi	15 C 1170 (7 Mart 1757) ⁴³

³¹ "mâh-ı şevvâlin on ikinci sebt günü [12 L 1166]... Eyâlet-i Sivas, hâlâ mutasarrıfı Zaralı-zâde Vezir Mehmed Paşa hazretlerine", bk. Hâkim, s. 57-58. Hâkim'den naklen aynı ifadeler için bk. Vâsif (Sağlam), s. 20

³² "sene-i mezbûre-i şevvâl-i mükerrerimin altıncı günü [6 L 1167], Eyâlet-i Sivas, hâlâ mutasarrıfı Zaralı-zâde Vezir Mehmed Paşa hazretlerine...", bk. Hâkim, s. 135. Vâsif, ismen Zaralı-zâde Mehmed Paşa'nın vazifesinde ibkasından bahsetmez. Ancak bu tarihteki tevcihâtı kaydedip, vazifesinde ibka olunanları, "Âdet-i hasene-i Devlet-i 'aliyye üzere iş-bu şevvâlin ibtidâsında vüzerây-ı 'izâm tevcihâtı olup... sâ'ir eyâlet ve elviye mutasarrıfları bulunan vüzerâ ve mir-i mirân mansıplarında İbkâ ve kapu kethudâlarına hil'atler İksâ olundu" sözleriyle nakleder, Vâsif (Sağlam), s. 34.

³³ "Tevcihât-ı menâsib-i bâ'zı vüzerây-ı 'izâm... Yine sene-i merkûme şevvâlül-mükerrerimin yedinci günü [7 L 1168]... Eyâlet-i Sivas, mutasarrıfı Mehmed Paşa'ya bâ-hatt-ı hümayûn İbkâ", bk. Hâkim, s. 274-277. Vâsif, hususi olarak Zaralı-zâde Mehmed Paşa'nın vazifesinde ibkasından bahsetmez. Ancak bu tarihteki tevcihâtı kaydedip, vazifesinde ibka olunanları, "Yevm-i mezkûrda [7 L 1168] vüzerây-ı 'izâm tevcihâtı dahi vukû' bulup... sâ'ir menâsib, vüzerây-ı 'izâm ve mir-i mirân-ı kirâm tasarrıfât-ı cüz'iyeye İle mutasarrıflarına tevcih ü İbkâ olundu" sözleriyle nakleder, bk. Vâsif (Sağlam), 59-60.

³⁴ "... târih-i mezbûrun yirmi ikinci günü [22 S 1169]... Sivas Eyâleti, sâbikâ Erzurum Vâfisi Vezir Çeteci Abdullâh Paşa'ya bâ-hatt-ı hümayûn tevcih...", bk. Hâkim, s. 327. [S 1169] Sivas Eyâleti'yle, Çeteci 'Abdullah Paşa mükerrim kılınup...", bk. Vâsif (Sağlam), s. 72. İlhan Ege, Zaralı-zâde Mehmed Paşa'nın yerine Çeteci Abdullâh Paşa'nın Sivas valiliğine tayini tarihini "Safer 1168/Kasım-Aralık 1754" olarak verir, bk. *Zaralı-zâdeler*, s. 81.

³⁵ Mehmet İnbaşı, "Erzurum Eyâleti ve İdarecileri (1750-1800)", *Prof. Dr. Enver Konukçu Armağanı*, ed. İbrahim Ethem Atnur, Berikan Yayınevi, Ankara 2012, s. 529.

³⁶ *Tahvil Defteri*, nr. 16, s. 79.

³⁷ Mehmet İnbaşı, "Anadolu Eyaleti ve İdarecileri (1750-1800)", *Prof. Dr. Mustafa Keskin Armağanı*, ed. Remzi Kılıç, İdeal Kültür Yayıncılık, İstanbul 2014, s. 530. Ayrıca bk. İlhan Ege, *Zaralı-zâdeler*, s. 81.

³⁸ Vezir Çelik Mehmed Paşa, 8 L 1169/6 Temmuz 1756'da Anadolu valisi tayin edilmişti; 16 Z 1169/11 Eylül 1756'da Sivas Valisi Zaralı-zâde Mehmed Paşa ile mansıpları tebdil olundu, bk. Mehmet İnbaşı, "Anadolu Eyaleti ve İdarecileri", s. 530.

³⁹ *Tahvil Defteri*, nr. 16, s. 79.

⁴⁰ *Tahvil Defteri*, nr. 16, s. 59.

⁴¹ Zaralı-zâde Mehmed Paşa, 16 Z 1169/11 Eylül 1756'da Anadolu valisi tayin edilmişti; 4 R 1170/27 Aralık 1756'da yerine Yeğen Ali Paşa getirildi, bk. Mehmet İnbaşı, "Anadolu Eyaleti ve İdarecileri", s. 530 [çalışmada, son tarih 4 M 1170/29 Eylül 1756'da okunmuştur].

Vezir Abdurrahman Paşa	Sâbika Trabzon valisi ⁴⁴	15 C 1170 (7 Mart 1757)	Hatt-ı hümayûnla tayin ⁴⁵	Trablusşam valisi	21 Z 1170 (6 Eylül 1757) ⁴⁶
Vezir Azm-zâde Es'ad Paşa	Sâbika Halep valisi ⁴⁷	21 Z 1170 (6 Eylül 1757)	Emr-i hümayûnla tayin ⁴⁸	Azîl akabinde idam edildi ⁴⁹	—————
Zaralî-zâde Feyzullah [Paşa]	Sâbika Sivas mütesellimi	3 C 1171 (12 Şubat 1758)	Rütbe-i mîr-i mîrânîyle hatt-ı hümayûnla tayin ⁵⁰	Sivas valisi	9 ZA 1171 (15 Temmuz 1758)
[Vezir] Zaralî-zâde Feyzullah Paşa	Hâlâ Sivas beylerbeyi	9 ZA 1171 (15 Temmuz 1758)	Hatt-ı hümayûnla rütbe-i vâlâ-yı vezâret ihsân olunmuştur ⁵¹	Sivas valisi	6 L 1172 (2 Haziran 1759)
Vezir Zaralî-zâde Feyzullah Paşa	Hâlâ Sivas valisi	6 L 1172 (2 Haziran 1759)	Hatt-ı hümayûnla ibka ⁵²	Sivas valisi	Gurre-i L 1173 (17 Mayıs 1760)
Vezir Zaralî-zâde Feyzullah Paşa	Hâlâ Sivas valisi	Gurre-i L 1173 (17 Mayıs 1760)	Hatt-ı hümayûnla ibka ⁵³	Diyarbakır valisi	27 R 1174 (6 Aralık 1760) ⁵⁴

⁴² *Tahvil Defteri*, nr. 16, s. 79. "Tevcihât-ı Vüzerâ:... Çelik Mehmed Paşa'ya Aydın ve Sivas Zaralîzâde Mehmed Paşa'ya... tevcih olundu. Fî 4 R. Sene 1170", bk. Seyyid Hasan Muradî, s. 27.

⁴³ Mehmet İnaşa, "Trabzon/Batum Eyâleti Valileri (1755-1795)", A. Ü. *Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Dergisi (TAED)*, 31 (Erzurum 2006), s. 169, 184 [çalışmada, Zaralî-zâde'nin Trabzon'a tayin tarihi 10 C 1170/2 Mart 1757 okunmuştur]. Zaralî-zâde Mehmed Paşa, aynı yıl idam edildi, bk. İlhan Ege, *Zaralî-zâdeler*, s. 82 [bu çalışmada paşanın Trabzon valiliğinden bahsedilmemektedir]. Saim Savaş, Mehmed Paşa'nın 1754'te Sivas valiliğinden azli ve "büyük bir ihtimale" aynı yıl katli edildiğini yazar, bk. "Zaralî-zâdeler", s. 87.

⁴⁴ Abdurrahman Paşa, 28 RA 1170/21 Aralık 1756'da Trabzon valisi tayin edilmişti; 15 C 1170/7 Mart 1757'de Zaralî-zâde Mehmed Paşa Sivas'tan Trabzon'a nakledildi, bk. Mehmet İnaşa, "Trabzon/Batum Valileri", s. 169, 184 [çalışmada, son tarih 10 C 1170/2 Mart 1757 okunmuştur].

⁴⁵ *Tahvil Defteri*, nr. 16, s. 79. "... Zaralîzâde'ye Trabzon ve mansıbları olan Sivas ile Abdurrahman Paşa memnûn... 16 C 1170", bk. Seyyid Hasan Muradî, s. 31. Abdurrahman Paşa'nın Sivas valiliğinden önceki ve sonraki vazifeleri ve tercüme-i hâli için bk. *Çeşmizâde Tarihi*, nşr. Bekir Kütükoğlu, İstanbul Fetih Cemiyeti Yayınları, İstanbul 1993, s. 16-18.

⁴⁶ *Tahvil Defteri*, nr. 16, s. 111.

⁴⁷ Es'ad Paşa, 10 Ş 1170/30 Nisan 1757'de Halep valisi tayin edilmişti; 21 Z 1170/6 Eylül 1757'de yerine Çeteci Abdullah Paşa getirildi, bk. *Tahvil Defteri*, nr. 16, s. 98.

⁴⁸ *Tahvil Defteri*, nr. 16, s. 79. "...Vâlî-i Halep Es'ad Paşa'ya Sivas ihsân ve Sivas Vâlîsi Abdurrahman Paşa'ya Tarblusşam in'âm olundu. 20 Z sene 1170", bk. Seyyid Hasan Muradî, s. 41.

⁴⁹ Es'ad Paşa, 3 C 1171/12 Şubat 1758'de vezâretî alınarak Sivas valiliğinden azledildi, bk. *Tahvil Defteri*, nr. 2, s. 130. Önce kalede haps, ardından Resmo'ya götürülürken Receb-Şaban 1171/11 Mart-8 Mayıs 1758'de idam edildi, bk. Seyyid Hasan Muradî, s. 57-58; Vâsîf (Sağlam), s. 113-114. Hâkim, "sene-i mezkûre recebül-ferdi evâyilinde [1-10 B 1171/11-20 Mart 1758] sâbıkâ Miru'l-hâcc-ı Şâm olan Es'ad Paşa'ya Sivas Eyâleti tevcih buyurulmuşdu. Târîh-i tevcihden birkaç mâh mürûr edüp kendinin bazı evhâm-ı zâ'ilesi hayâliyle ayak sürüyüp, makarr-i hükûmet-i me'mûresine güle râhi oldu..." diyerek hadiseleri birbirine karıştırır. Paşanın kesik başının İstanbul'a getirilmesi tarihini bir yerde 20 Ş 1171/29 Nisan 1758, başka bir yerde de Evâil-i N 1171/9-18 Mayıs 1758 olarak verir, bk. Hâkim, s. 633-638, 658. Ali Karaca, Es'ad Paşa'nın 25 Eylül 1757'de Sivas valiliğine getirildiğini, aynı sene Rusçuk'a götürülürken idam edildiğini yazar, bk. "Azm-zâdeler", *DİA*, IV, 350; "Esad Paşa, Azmzâde", *DİA*, XI, 350-351.

⁵⁰ *Tahvil Defteri*, nr. 16, s. 79. "...mâh-ı cumâdelâhirenin evâsıtında [11-20 C 1171/20 Şubat-1 Mart 1758] Eyâlet-i Sivas rütbe-i mîr-i mîrânî ile sâbıkâ Sivas Mütesellimi Zaralî-zâde Feyzullah zide mecdühüya bâ-hatt-ı hümayûn tevcih olundu...", bk. Hâkim, s. 609-610. İlhan Ege, Feyzullah Paşa'yı "1754 (1168)ten itibaren Sivas valisi olarak göstererek hatalı bilgi verir, bk. *Zaralî-zâdeler*, s. 84-85.

⁵¹ *Tahvil Defteri*, nr. 16, s. 79. Hâkim, Zaralî-zâde Feyzullah Paşa'ya "...sene-i merkûme mâh-ı zilka'desi evâyilinde [1-10 ZA 1171/7-16 Temmuz 1758] vezâretet ihsan edildiğini kaydeder, bk. Hâkim, s. 671-672. Vâsîf, Feyzullah Paşa'ya vezâretet tevcihini tarih vermeksizin nakleder, bk. Vâsîf (Sağlam), s. 118-119. Muradî, Feyzullah Paşa'ya Sivas Eyâletinin ilk tevcihinden ve vezâretet ihsanından bahsetmeksizin, "İhsân-ı mîr-i mîrânî be-mansıb-i Sivas be-birâder-i Zaralîzâde Feyzullah Bey. 28 L. sene 1171" bilgisini verir, bk. Seyyid Hasan Muradî, s. 63.

⁵² *Tahvil Defteri*, nr. 16, s. 79. Hâkim, bu ibka için tam tarih zikretmemiş, "Tevcihât-ı bazı ümerâ der-hilâl-i sene isneyn ve seb'in bi-vech'il-âdeti... Eyâlet-i Sivas, hâlâ mutasarrıfî Zaralî-zâde Vezir Feyzullah Paşa'ya" ifadesiyle Şeval tevcihâtı olarak kaydetmiştir, bk. Hâkim, s. 779-780.

⁵³ *Tahvil Defteri*, nr. 16, s. 79.

Çapanoğlu Çapar-zâde Ahmed [Paşa]	Dergâh-ı Âli kapıcıbaşlarından olup Bozok mütesellimi ve Yen-i voyvodası	27 R 1174 (6 Aralık 1760)	Rumeli beylerbeyliği pâyesiyile hatt-ı hümâyûnla tayin ⁵⁵	Sivas beylerbeyi	10 L 1174 (15 Mayıs 1761)
Çapanoğlu Çapar-zâde Ahmed Paşa	Hâlâ Sivas beylerbeyi	10 L 1174 (15 Mayıs 1761)	Hatt-ı hümâyûnla ibka ⁵⁶	Çorum mutasarrıfı	21 L 1176 (5 Mayıs 1763) ⁵⁷
Vezir Silahdâr Damad Mehmed Paşa	Sâbika Anadolu valisi ⁵⁸	5 L 1175 (29 Nisan 1762)	Hatt-ı hümâyûnla tayin ⁵⁹	Sivas valisi	10 L 1176 (24 Nisan 1763)
Vezir Silahdâr Damad Mehmed Paşa	Hâlâ Sivas valisi	10 L 1176 (24 Nisan 1763)	Hatt-ı hümâyûnla ibka ⁶⁰	Aydın Sancağı mutasarrıfı	25 ZA 1176 (7 Haziran 1763) ⁶¹
[Vezir] Frarî Mustafa Paşa	Gelibolu'da teka'üden ikâmet üzere olan	25 ZA 1176 (7 Haziran 1763)	Avâtf-ı âliyye-i mülûkânedan şeref-yâfte-i sudûr olan hatt-ı hümâyûn mücebince rütbe-i vâlâ-yı vezâreti ibkasiyle tevcih	İnebahtı yolundayken vefat etti ⁶³	—

⁵⁴ *Tahvil Defteri*, nr. 16, s. 117.

⁵⁵ *Tahvil Defteri*, nr. 16, s. 79; *Tahvil Defteri*, nr. 2, s. 164. "Âmeden-i haber-i vefât-ı Çeteci Abdullah Paşa muhâfiz-ı Diyârbekir. 26 R. sene [1174]. Müteveffâ-yı müşârün-ileyh makamına hâlâ Vâlî-i Sivas Zaralîzâde Feyzullah Paşa nasb ve mansıb-ı Sivas Çapanoğlu Ahmed Ağa'ya müceddeden iki tuğ ile ihsân olundu", bk. Seyyid Hasan Muradî, s. 91. Vâsîf, bu tayini, "Eyâlet-i Diyârbekir, Sivas Vâlisî Zârelî-zâde Vezir Feyzullah Paşa'ya ve Sivas Eyâleti, Yeni-il Voyvodası olan Çapar-zâde Ahmed Bey'e Mir-i mirânîk ile tevcih olundu" şeklinde, R 1174 hadiseleri arasında zikreder, bk. Vâsîf (Sağlam), s. 192. Hâkim, Feyzullah Paşa'nın Diyârbekir'e nakli ve Çapanoğlu Ahmed'in Sivas'a tayini hususunda bir hayli karışık malumat verir. Müellif, 1173 hadiselerini sıralarken, Feyzullah Paşa'nın M 1173'te Sivas'tan Diyârbekir'e nakl olduğunu, CA 1173'te de "Ve bu hilâde Sivas Eyâleti, Dergâh-ı 'âli kapucu-başlarından olup, Bozok Mütesellimi ve Yeni-il Voyvodası Ahmed dâme meodühü Rumeli Beylerbeyliği Pâyesiyile bâ-hatt-ı hümâyûn-ı şevket-makrûn tevcih buyuruldu" sözleriyle yerine tayin edilen ismi kaydeder. Eserinin devamında Diyârbekir Valisi Çeteci Abdullah Paşa'nın Evâil-i Rebiülâhîr 1174'te vefat ettiğini yazar ve "Ve Sivas Vâlisî Zaralî-zâde Feyzullah Paşa'ya Eyâlet-i Diyârbekir tevcih olunup ve Bozok'da Çapân-oğlu Ahmed Ağa'ya rütbe-i Mir-i mirânî ile Eyâlet-i Sivas bâ-hatt-ı hümâyûn-ı şevket-makrûn tevcih ü ihsân buyuruldu" sözleriyle bu tarihteki tevcihâtı nakleder, bk. Hâkim, s. 820-822, 867, 936-938. Zaralî-zâdelere dair bazı araştırmalarda, birbirini tekraren, Zaralî-zâde Feyzullah Paşa'nın Diyârbekir'e; Çapanoğlu'nun ise Sivas'a tayin tarihleri "1761 (1175)" olarak verilir, bk. Saim Savaş, "Zaralî-zâdelere", s. 88-89; İhan Ege, *Zaralî-zâdelere*, s. 85-86; Muhammet Aydın, *Sivas'ta Âyan Aileleri 1740-1850*, Sivas Belediyesi Yayınları, Sivas 2015, s. 49.

⁵⁶ *Tahvil Defteri*, nr. 16, s. 79. "...yetmiş dört senesi işbu şevvâlül-mükerremi evvâlinde [1-10 L 1174/6-15 Mayıs 1761]... Sivas Eyâleti, mutasarrıfı Ahmed Paşa dâme ikbâlühûya ... ber-mücebi-hatt-ı hümâyûn-ı şevket-makrûn tevcih ü inâyet buyuruldu", bk. Hâkim, s. 979-981. Muradî, Ahmed Paşa'nın Sivas'ta ibkasından bahsetmeksizin, 10 L 1174/15 Mayıs 1761'de umum tevcihâtı yapıldığını kaydeder, bk. Seyyid Hasan Muradî, s. 95-96.

⁵⁷ *Tahvil Defteri*, nr. 16, s. 82; *Tahvil Defteri*, nr. 2, s. 164. Şu çalışmalarda, Ahmed Paşa'nın 1761'de Sivas valisi tayin olduğu, ertesi yıl azledildiği; 1763'de kendisine Bozok Sancağı verildiği gibi Çorum Sancağı'nın da arpalık olarak tevcih edildiği belirtilir, bk. Özcan Mert, "Çapanoğulları", *DİA*, VIII, 221; Orhan Kılıç, "Klasik Sancaktan Malikâne Uygulamasına Bozok Sancağı ve Yöneticileri", *I. Uluslararası Bozok Sempozyumu 05-07 Mayıs 2016, Bildiri Kitabı*, I, ed. Kadir Özköse, Bozok Üniversitesi Yayınları, Yozgat 2016, s. 134.

⁵⁸ Silahdâr Damad Mehmed Paşa, 10 L 1174/15 Mayıs 1761'de Anadolu valisi tayin edildiği; 5 L 1175/29 Nisan 1762'de yerine Kapukıran Mehmed Paşa getirildi, bk. Mehmet İnbaşı, "Anadolu Eyâleti ve İdarecileri", s. 530.

⁵⁹ *Tahvil Defteri*, nr. 16, s. 79. "Tevcihât-ı umûm. 5 L. sene 1175. Der-Hamîs... Züzerâ-yı izâm... Kütahya Vâlisî Dâmâd-ı şehriyârî Silahdâr Mehmed Paşa'ya eyâlet-i Sivas ihsân ...", bk. Seyyid Hasan Muradî, s. 104-106. "Yine târih-i merkûmda [5 Şevvâl 1175] ... Eyâlet-i Sivas, Anadolu Vâlisî-yi sâbık Vezir Silahdâr Mehmed Paşa'ya ... rütbe-i vâlâ-yı vezâret ile ihsân buyuruldu", bk. Hâkim, s. 1036. "Şevvâlin beşinci hamîs günü [5 L 1175] tevcihât vâki olup... Eyâlet-i Sivas, Silahdâr Mehmed Paşa'ya...", bk. Vâsîf (Sağlam), s. 213-214.

⁶⁰ *Tahvil Defteri*, nr. 16, s. 79. "evâ'il-i şevvâlde [1-10 L 1176/15-24 Nisan 1763]... Eyâlet-i Sivas, Vezir-i mükerrrem Silahdâr Mehmed Paşa'ya", bk. Hâkim, s. 1075. Vâsîf ve Muradî, Mehmed Paşa'nın Sivas'ta ibkasından bahsetmeksizin, 8 L 1176'da umum tevcihâtı yapıldığını kaydederler, bk. Vâsîf (Sağlam), s. 229; Seyyid Hasan Muradî, s. 116-117.

⁶¹ *Tahvil Defteri*, nr. 16, s. 59. Ayrıca bk. Hâkim, s. 1080, 1097; Seyyid Hasan Muradî, s. 124.

			olunup emri-i şerifi yazıldı ⁶²		
Sarı-zâde Mehmed Paşa	Sâbika Amasya Sancağı'na mutasarrıf ⁶⁴	18 Z 1176 (30 Haziran 1763)	Kapısı halkı ve etbâ'ı vü levâhıkı muntazam olduğundan hıfz u hırâset-i memlekete ve himâyet ü sıyânet-i fukarâ ü ra'îyyete bez-i cidd-i himmet ve eşkiyâ ve haramzâde ve kapusuz levendât makulelerini dahi kahr u tedmîr ile men' ü def iderek tathîr-i bükdâna sarf-ı kudret eylemek şartıyla avâtf-i âliyye-i mülûkâne şeref-yâfte-i sudûr olan hatt-ı hümâyûn mücebince tevcih olunmuşdur ⁶⁵	Çorum mutasarrıfı	6 L 1177 (8 Nisan 1764) ⁶⁶
Vezir Zaralı-zâde Feyzullah Paşa	Sâbika Van valisi ⁶⁷	6 C 1177 (12 Aralık 1763)	Hatt-ı hümâyûnla tayin ⁶⁸	Sivas valisi	6 CA 1178 (1 Kasım 1764)
Vezir Zaralı-zâde Feyzullah Paşa	Hâlâ Sivas valisi	6 CA 1178 (1 Kasım 1764)	Hatt-ı hümâyûnla ibka ⁶⁹	Sivas valisi	5 R 1179 (21 Eylül 1765)

⁶³ "Âmeden-i haber-i vefât-ı Firârî Mustafa Paşa. Müşârünileyh mansıbı olan İnebahtı diyerek gider iken esnâ-yı râhda rahmet-i Hakka vâsil oldu. 19 S. sene [1177]", bk. Seyyid Hasan Muradî, s. 120.

⁶⁴ *Tahvil Defteri*, nr. 16, s. 79. "Bu târihte [Evâhir-i ZA 1176/3-12 Haziran 1763] Gelibolu'da müttekâ'idan mukîm olan Firârî Mustafa Paşa'ya karîha-i hümâyûndan Vezâret-i ibkâsıyla Sivas Eyâleti tevcih ve sâbıkı Silahdâr Mehmed Paşa'ya Eyâlet-i Aydın...", bk. Hâkim, s. 1080; "İkâ-yı tuğ-ı vezâret, Firârî Mustafa Paşa be-manâsib. 27 Za. sene [1176]", bk. Seyyid Hasan Muradî, s. 119.

⁶⁴ Sivas Alaybeyi Sarı-zâde Mehmed, kapusuz levendlerin tedibindeki "merdâne" hizmetlerine mükâfeten rütbe-i mîr-i mîrânî ile 10 M 1176/1 Ağustos 1762'de Amasya Sancağı'na tayin edilmiştir; 10 L 1176/24 Nisan 1763'te yerine Çeteci Abdullah Paşa kaynı Osman Bey getirildi, bk. *Tahvil Defteri*, nr. 16, s. 82; *Tahvil Defteri*, nr. 2, s. 165. Ayrıca bk. Vâsif (Sağlam), s. 219.

⁶⁵ *Tahvil Defteri*, nr. 16, s. 79; *Tahvil Defteri*, nr. 2, s. 165. Hâkim, sehven, bu ve önceki iki tevcihâtı, "Yine bin yüz yetmiş yedi senesi muharreminden [1 M 1177/12 Temmuz 1763] sene-i merkûme şâbânî gâyetine [29 Ş 1177/3 Mart 1764] dek vukû' bulan tevcihât-ı 'âdî ... Aydın Sancağı, sâbıkâ Sivas Vâlisi vezir-i mükerrrem [Damad Mehmed] paşaya bâ-hatt-ı hümâyûn tevcih olundu... Sivas Eyâleti, Feyzullah Paşa'ya ve Eyâlet-i mezbûre Gelibolu'da müttekâ'idan mukîm olan Mustafa Paşa'ya Vezâret-i ibkâsıyla tevcih; ba'dehû Sarı-zâde Mehmed dâme *İkbâlühûya* tevcih olundu" sözleriyle nakleder, bk. Hâkim, s. 1097. Enverî, Sarı-zâde'nin Sivas alaybeyi olup, bu eyalet ve havalisindeki kapısız levendlerin tedibindeki şecaatine binaen "Rumeli beğlerbeğliği pâyesi"yle Sivas Eyâleti'ne tayin edildiğini kaydeder, bk. Enverî, I, 36. M. Aydın, Sarı-zâde'nin "Ağustos-Eylül 1762'de (Safer 1176)"de Kadioğlu'nu tedip etmesi sebebiyle Sivas beylerbeyi tayin edildiğini yazar, bk. *Sivas'ta Âyan Aileleri*, s. 74-75. Eşkiya Kadioğlu, 1764'te Sivas Valisi Feyzullah Paşa tarafından öldürülmüştür, bk. Hâkim, s. 1113-1114.

⁶⁶ *Tahvil Defteri*, nr. 16, s. 82; *Tahvil Defteri*, nr. 2, s. 165. Muradî, Sarı-zâde'nin 6 C 1177/12 Aralık 1763'te Maraş Eyâleti'ne tayin edildiğini yazar, bk. Seyyid Hasan Muradî, s. 123. Hâkim, "yetmiş yedi senesi cumâdelülâsından [7 Kasım-6 Aralık 1763]" sonra Sarı-zâde'nin Sivas'tan Çorum'a nakledildiğini, Maraş'a ise sâbık Adana valisi Rişvân-zâde Süleymân Paşa'nın tayin olduğunu kaydeder, bk. Hâkim, s. 1108, 1110. Rişvân-zâde, 6 C 1177'de Adana'dan Maraş'a nakledilmiştir, bk. *Tahvil Defteri*, nr. 16, s. 85.

⁶⁷ Zaralı-zâde Feyzullah Paşa, 10 S 1175/10 Eylül 1761'de Van valisi tayin olunmuş, vazifesi iki defa ibka edilmiştir; 6 C 1177/12 Aralık 1763'te yerine Hüseyin Paşa getirildi, bk. İnbaşı, "Van Valileri", s. 199.

⁶⁸ *Tahvil Defteri*, nr. 16, s. 79. "...Eyâlet-i Sivas, Van muhafızı Feyzullah Paşa'ya tevcih... 6 C. sene 1177", bk. Seyyid Hasan Muradî, s. 123. Hâkim, bu tevcihâtı, "İşbu yetmiş yedi senesi cumâdelülâsından [1-30 CA 1177/7 Kasım-6 Aralık 1763] sonra vukû'" durum tevcihât şeklinde topluca zikredip "Eyâlet-i Sivas, sâbıkâ Van Vâlisi Zaralı-zâde Vezir Feyzullah Paşa'ya" ifadesini kullanır, bk. Hâkim, s. 1108-1110. Şu çalışmalarda, Feyzullah Paşa'nın 1765'te Van valiliğinden Sivas valiliğine nakledildiği belirtilmektedir, bk. Saim Savaş, "Zaralı-zâdeler", s. 89; Muhammet Aydın, *Sivas'ta Âyan Aileleri*, s. 49.

⁶⁹ *Tahvil Defteri*, nr. 16, s. 79.

Vezir Zaralı-zâde Feyzullah Paşa	Hâlâ Sivas valisi	5 R 1179 (21 Eylül 1766)	Hatt-ı hümayûnla ibka ⁷⁰	Çorum Sancağı ilhâkıyla Sivas valisi	29 ZA 1179 (9 Mayıs 1766)
Vezir Zaralı-zâde Feyzullah Paşa	Hâlâ Sivas valisi	29 ZA 1179 (9 Mayıs 1766)	Çorum Sancağı ilhâken tevcih olunmuştur ⁷¹	Çorum Sancağı ilhâkıyla Sivas valisi	3 RA 1180 (9 Ağustos 1766)
Vezir Zaralı-zâde Feyzullah Paşa	Hâlâ Çorum Sancağı ilhâkıyla Sivas valisi	3 RA 1180 (9 Ağustos 1766)	Çorum Sancağı'yla hatt-ı hümayûnla ibka ve mukarrer ⁷²	Sivas valisi	5 L 1180 (6 Mart 1767)
Vezir Zaralı-zâde Feyzullah Paşa	Hâlâ Çorum Sancağı ilhâkıyla Sivas valisi	5 L 1180 (6 Mart 1767)	Çorum Sancağı âhâre verilmiştir ⁷³	Aksaray, Akşehir, Beyşehir sancakları ilhâkıyla Karaman valisi	27 RA 1181 (23 Ağustos 1767) ⁷⁴
Vezir Abdî Paşa	Sâbika Karaman valisi ⁷⁵	27 RA 1181 (23 Ağustos 1767)	Hatt-ı hümayûnla tayin ⁷⁶	Kars muhafızı ⁷⁷	—————
Sarı-zâde Mehmed Paşa	Sâbika Kars beylerbeyi ⁷⁸	2 Z 1181 (20 Nisan 1768)	Hatt-ı hümayûnla tayin ⁷⁹	İç-il mutasarrıfı	12 C 1182 (24 Ekim 1768) ⁸⁰ .
Gül Ahmed Paşa-zâde Vezir Hacı Ali Paşa	Sâbika İç-il Sancağı'na mutasarrıfı ⁸¹	12 C 1182 (24 Ekim 1768)	Hatt-ı hümayûnla tayin ⁸²	Sivas valisi ve önce İlsâvât, sonra Bender seraskeriyken vefat etti ⁸³	—————

⁷⁰ *Tahvil Defteri*, nr. 16, s. 79.

⁷¹ *Tahvil Defteri*, nr. 16, s. 79, 82.

⁷² *Tahvil Defteri*, nr. 16, s. 79, 82.

⁷³ *Tahvil Defteri*, nr. 16, s. 79. Çorum Sancağı, 5 L 1180/6 Mart 1767'de sâbık Aksaray Mutasarrıfı Mehmed'e tevcih olundu, bk. *Tahvil Defteri*, nr. 16, s. 82.

⁷⁴ *Tahvil Defteri*, nr. 16, s. 65. Ayrıca bk. İlhan Ege, *Zaralı-zâde*, s. 90.

⁷⁵ Abdî Paşa, 5 L 1180/6 Mart 1767'de Aksaray, Akşehir, Beyşehir sancakları ilhâkıyla Karaman valisi tayin edilmiştir; 27 RA 1181/23 Ağustos 1767'de Feyzullah Paşa ile mansıpları tebdil olundu, bk. *Tahvil Defteri*, nr. 16, s. 65, 74-75, 78.

⁷⁶ *Tahvil Defteri*, nr. 16, s. 79. "Bu esnâda ba'z-ı tebedülât-ı mansıb vukû' bulup, Sivas eyâleti sâbıkan Karaman vâlisi vezir Abdî Paşa hazretlerine; Karaman eyâleti, Akşehir ve Aksaray ve Beyşehir sancakları ilhâkıyla, sâbıkan Sivas vâlisi vezir Feyzullah Paşa hazretlerine tevcih", bk. *Çeşmizâde*, s. 58. Aynı bilgi için bk. Vâsif (Sağlam), s. 299. Her iki müellif de bu tayinin tam tarihini vermeyip, Rebiülevvel 1181 hadiseleri arasında zikrederler.

⁷⁷ 1 RA 1182/16 Temmuz 1768'de Çankırı Sancağı'na tayini münasebetiyle sâbık Kars muhafızı olarak anılır, bk. Vâsif (Sağlam), s. 312.

⁷⁸ 29 Z 1180-2 Z 1181/28 Mayıs 1767-20 Nisan 1768 tarihleri arasında bu vazifedeydi, bk. *Tahvil Defteri*, nr. 16, s. 170.

⁷⁹ *Tahvil Defteri*, nr. 16, s. 79; *Tahvil Defteri*, nr. 2, s. 165. Vâsif, Mehmed Paşa'nın, tayini tarihini zikretmeksizin, ikinci defa Sivas beylerbeyi olmasını, "Gürcü Mehmed Paşa vak'asından sonra Kars nizamına tayin kılınup, zorbalanı tedmir ve serhadd-i Pâdişâhî'yi tathir eylediğine mukâbele ve maskat-ı re'si olan Sivas Eyâleti'yle hakkında mu'âmele bil-mücâmele kılınmışdı" sözleriyle kaydeder, bk. Vâsif (Sağlam), s. 336.

⁸⁰ *Tahvil Defteri*, nr. 16, s. 94; *Tahvil Defteri*, nr. 2, s. 165. Vâsif, Sarı-zâde Mehmed Paşa'nın Sivas'tan sonraki görev yerlerini de nakl ve vefatını S 1183 hadiseleri arasında kayd eder, bk. Vâsif (Sağlam), s. 336. Enverî, Sarı-zâde'nin, Bender muhafızı iken vefat ettiği haberinin 18 S 1183/23 Haziran 1769'da orduya ulaştığını yazar, bk. Enverî, I, 36.

⁸¹ Gül Ahmed Paşa-zâde Ali Paşa, 29 Z 1180/28 Mayıs 1767'de İç-il Sancağı'na tayin edilmiş ve 4 L 1181/23 Şubat 1768'de vazifesinde ibka olunmuştur; 12 C 1182/24 Eylül 1768'de Sarı-zâde Mehmed Paşa ile mansıpları tebdil edildi, bk. *Tahvil Defteri*, nr. 16, s. 94.

⁸² *Tahvil Defteri*, nr. 16, s. 79.

⁸³ Vâsif, vefatına kadar üç yıl maiyetinde bulunduğu Vezir Hacı Ali Paşa'nın Sivas'a tayinin gerekçesini "Sefer-i hümayûn takrîbi ile Sivas Gül Ahmed Paşa-zâde Vezir el-Hâc 'Ali Paşa'ya tevcih" sözleriyle nakleder, ancak buna dair tarih zikretmez. Çorulu Ali Paşa ahfadından olan Ali Paşa, Sivas valisi sıfatı ile 1769 seferine iştirak etmiş; isteksiz olmasına rağmen önce İlsâvât, sonra da Bender seraskerliklerine tayin olunmuş; "Cumâdelâhire evsâtında [11-20 C 1183/12-21 Ekim 1769]" vefat etmiş ve Bender'de iç kalede medfun vüzeranın yanına defnedilmiştir, bk. Vâsif (Sağlam), s. 334, 336, 339-340, 343-345, 363-364, 366-367. Ayrıca bk. Enverî, I, 30, 38, 41-47, 51-52, 83-84, 88-89. Vefatı haberi Ş 1183'te orduya ulaşmıştır, bk. Hüseyin Râmiz, s. 69 [Bu çalışmada, paşanın ismi sehven "Kel Ahmed Paşazâde Vezir Ali Paşa" olarak okunmuştur].

Vezir Abaza Mehmed Paşa	Sâbıka Maraş Eyaleti ve Teke Sancağı'na mutasarrıf ⁸⁴	22 CA 1183 (23 Eylül 1769)	Tayin ⁸⁵	Bozok Sancağı ihâkıyla Teke Sancağı mutasarrıfı ⁸⁶	—————
Vezir Sârim İbrahim Paşa	[Başdefterdar] ⁸⁷	7 C 1183 (8 Ekim 1769)	Tayin ⁸⁸	Vefat ⁸⁹	—————
Vezir Hazinedâr Ali Paşa	[Sâbıka Silistre mutasarrıfı ve Özi valisi] ⁹⁰	17 C 1184 (8 Ekim 1770)	Özi Kalesi muhafazası şartıyla tayin ⁹¹	Özi muhafızı ve İç-il mutasarrıfı	22 B 1184 (11 Kasım 1770) ⁹²
Vezir Seyyid Nu'mân Paşa	Sâbıka Çıldır valisi ⁹³	13 B 1184 (2 Kasım 1770)	Tayin ⁹⁴	—————	—————
Vezir Seyyid Nu'mân Paşa ⁹⁵	Sâbıka İç-il mutasarrıfı ⁹⁶	22 B 1184 (11 Kasım 1770)	Tayin ⁹⁷	Rakka Eyaleti ihâkıyla Mısır valisi	7 L 1184 (24 Ocak 1771) ⁹⁸
Vezir Kellici Osman Paşa	Sâbıka Mısır valisi ⁹⁹	6 L 1184 (23 Ocak 1771)	Tayin ¹⁰⁰	Tırhala Sancağı ihâkıyla Mora	5 Z 1184 (22 Mart)

⁸⁴ Abaza Mehmed Paşa, 15 CA 1182/27 Eylül 1768'de Teke Sancağı'na tayin edilmiş; 21 M 1183/27 Mayıs 1769'da kendisine üzerinde olan Teke Sancağı'na ilhâken Maraş Eyaleti tevcih ve 27 RA 1183/31 Temmuz 1769'da vezâret ih-san olunmuştu. 29 CA 1183/30 Eylül 1769'da Maraş Eyaleti, Karaman Eyaleti'ne ilhâken Hazinedâr Ali Paşa'ya tevcih olundu, bk. *Tahvil Defteri*, nr. 16, s. 61, 85-86.

⁸⁵ *Tahvil Defteri*, nr. 16, s. 79.

⁸⁶ Abaza Mehmed Paşa'ya, Gurre-i M 1184/27 Nisan 1770'ten geçeri olmak üzere, 21 C 1183/22 Ekim 1769'da üzerinde olan Teke Sancağı'na ilhâken Bozok Sancağı tevcih olundu, bk. *Tahvil Defteri*, nr. 16, s. 83 ve buraya atfen Orhan Kılıç, "Bozok Sancağı ve Yöneticileri", s. 136.

⁸⁷ İsmail Hami Danişmend, *İzâhlı Osmanlı Tarihi Kronolojisi*, V, Türkiye Yayınevi, İstanbul 1971, s. 296.

⁸⁸ Kayda "Asitâne'den" şerhi düşülmüştür, bk. *Tahvil Defteri*, nr. 16, s. 79. İbrahim Paşa'nın Sivas valiliğinden önceki vazifesine defterde işaret edilmez.

⁸⁹ Sârim İbrahim Paşa, Sivas valisi sıfatıyla Silistre nizamına memur ve burada kışlaya tayin edilmiş; Rusların Yerğöğü'ne saldırmaya hazırlandıkları haberleri üzerine ahâlinin talebine binaen buraya sevk olunmuş; L 1183/Ocak-Şubat 1770'te Ruslar Yerğöğü'ne saldırmışlarsa da alamamışlar; İbrahim Paşa, bu hadiseyi müteakip Bükreş tarafları başbuğluğuna getirilmiş; düşmanın saldırısına rağmen harekete geçmeyince 15 M 1184/11 Mayıs 1770'te başbuğluktan azlolanarak yine Sivas valisi sıfatıyla Silistre'de ikamet ve oraya nizam vermekle görevlendirilmiş; Silistre'de iken 13 C 1184/4 Ekim 1770'te vefat etmiş, bu haber 16 C/7 Ekim'de ordu-yı hümâyuna ulaşmıştır, bk. Enverî, I, 104-106, 119-121, 166-167 ve ondan naklen Vâsîf (Sağlam), s. 374-375, 386-387, 410-411.

⁹⁰ Hazinedâr Ali Paşa'nın Sivas'a tayin kaydında önceki vazifesine işaret edilmez. Ali Paşa, 20 Ş 1183/19 Aralık 1769'da Özi Eyaleti ve Silistre Sancağı'na tayin edilmişti; 17 C 1184/8 Ekim 1770'te yerine Dağıstanî Ali Paşa getirildi, bk. *Tahvil Defteri*, nr. 16, s. 44.

⁹¹ *Tahvil Defteri*, nr. 16, s. 79. "...mâh-ı mezbûrun onaltıncı günü [16 C 1184/7 Ekim 1770, Sârim İbrahim Paşa'nın] fevîi haberi ordu-yı hümâyûn cânibine vâsîl oldukda, mutasarrıf olduğu eyâlet-i Sivas, Silistre vâlisî ve Özi muhafızı Hazinedâr Ali Paşa'ya tevcih...", bk. Enverî, I, 166. Vâsîf, Sârim İbrahim Paşa'nın vefatı ve Hazinedâr Ali Paşa'nın tayini tarihini "evâsît-ı Cumâdelâhire [11-20 C 1184/2-11 Eylül 1770]" olarak zikreder, bk. Vâsîf (Sağlam), s. 410.

⁹² Özi Muhafızı Hazinedâr Ali Paşa'ya 22 B 1184/11 Kasım 1770'te İç-il Sancağı tevcih edildi, bk. *Tahvil Defteri*, nr. 16, s. 94.

⁹³ Vezer Seyyid Nu'mân Paşa, 4 C 1181/28 Ekim 1767'de Çıldır valisi tayin edilmişti; Gurre-i RA 1184/25 Haziran 1770'te yerine Vezer Mehmed Paşa getirildi, bk. Mehmet İnbâşî, "Çıldır Eyâleti ve İdarecileri", s. 92.

⁹⁴ *Tahvil Defteri*, nr. 16, s. 79.

⁹⁵ Defterde bu iki tevcihât, 22 B'deki önce, 13 B'deki sonra olacak şekilde verilmiştir.

⁹⁶ Seyyid Nu'mân Paşa, 27 C 1184/18 Ekim 1770'te İç-il Sancağı'na tayin edilmişti; 22 B 1184/11 Kasım 1770'te sancak, Özi Muhafızı Hazinedâr Ali Paşa'ya tevcih edildi, bk. *Tahvil Defteri*, nr. 16, s. 94.

⁹⁷ *Tahvil Defteri*, nr. 16, s. 79.

⁹⁸ Seyyid Nu'mân Paşa'ya, 7 L 1184/24 Ocak 1771'de Mısır valiliği, 8 L 1184/25 Ocak 1771'de de ilhâken Rakka Eyaleti tevcih edildi, bk. *Tahvil Defteri*, nr. 16, s. 115, 218. Enverî, Evâil-i L 1184'te "Sivas vâlisî Vezer Nu'mân Paşa'ya Rakka eyâleti inzımamıyla Mısır tevliyîyeti tevcih ve sefer-i hümâyûn tertibâtına dâhil olmayub, rikâb-ı müstetâb tarafından mâ'iyyetine tayîn olunan Haleb ve Musul beğlerbeğleri ve Kilis ve İzâz mutasarrıfı ve 'aşâir ve kabâil ve sâir tavâ-yîfi askerîyye" ile Bulutkapan Ali Bey'in tedbîbine memur edildiğini kaydeder, bk. Enverî, I, 334-335.

⁹⁹ Kellici Osman Paşa, 10 ZA 1183/7 Mart 1770'ten itibaren Mısır valisiydi; 7 L 1184/24 Ocak 1771'de yerine Seyyid Nu'mân Paşa tayin edildi, bk. *Tahvil Defteri*, nr. 16, s. 218.

				muhasallığı	1771) ¹⁰¹
Vezir Tevki/Tevfikî/Moldovancı Ali Paşa	Sâbıkâ Diyarbekir valisi, sadr-ı esbâk ¹⁰²	21 S 1185 (5 Haziran 1771)	Tayin ¹⁰³	[Boğaz-hisarı muhafızı ve] Sivas valisi	12 ZA 1185 (16 Şubat 1772)
Vezir Tevki/Tevfikî/Moldovancı Ali Paşa	Hâla [Boğaz-hisar muhafızı ve] Sivas valisi	12 ZA 1185 (16 Şubat 1772)	İbka ¹⁰⁴	Boğaz-hisar muhafızı ¹⁰⁵	—————
Bosnavî Ömer Ağa/Paşa	Dergâh-ı âli kapıcı-başlarından	20 L 1186 (14 Ocak 1173)	Vezâret ile tayin ¹⁰⁶	Vefat ¹⁰⁷	—————
Vezir Seyyid Nu'mân Paşa	Sâbıkâ Karaman valisi ¹⁰⁸	26 M 1187 (19 Nisan 1773)	Tayin ¹⁰⁹	Karasu seraskeri ve Rumeli valisi	6 RA 1187 (28 Mayıs 1773) ¹¹⁰
Vezir Abdi Paşa	Sâbıkâ Rumeli valisi ¹¹¹	6 RA 1187 (28 Mayıs 1773)	Tayin ¹¹²	Sivas valisi	9 ZA 1187 (22 Ocak 1774)

- ¹⁰⁰ *Tahvil Defteri*, nr. 16, s. 79. Enverî, Osman Paşa'nın Sivas'a tayini tarihini tam olarak zikretmez. Ancak İvaz Mehmed Paşa-zâde Halil Paşa'nın sadrazamlığı esnasında tevcihat defteri hazırlanmışken, onun yerine Silâhdâr Mehmed Paşa'nın tayini üzerine L 1184'te yeni bir defterin hazırlandığını ve 23 L'de ordugâhtaki merasimle "vüzerâ menâsibinnı ekserrinin İbkâ" edildiğini kaydeder, bk. Enverî, I, 213. Ayrıca bk. Vâsîf (Sağlam), s. 434.
- ¹⁰¹ *Tahvil Defteri*, nr. 16, s. 234. Enverî, Kelleci Osman Paşa'nın 21 L 1187/5 Ocak 1774'te vefatı münasebetiyle tercüme-i hâlini verirken, Mısır valisi olmasına rağmen Bulutkapın Ali Bey hadisesinden ötürü eyaletine gidemeyip İstanköy'de ikamet ettiğini, "âkibetü'l-emr seksendört senesi hilâlinde Sivas eyaleti tevcihiyle mansıbı tebdil ve ânı dahi zabt itmedin Tırhala Sancağı ilhâkıyla Mora muhasallığı tevcih..." olunduğunu kaydeder, bk. Enverî, I, 438-439. Aynı malumat için bk. Vâsîf (Sağlam), s. 560. *Tahvil Defteri*'nin Tırhala Sancağı'na dair tevcihât listesinde Kelleci Osman Paşa'nın ismi zikredilmez, bk. *Tahvil Defteri*, nr. 16, s. 6.
- ¹⁰² Sâbık Rakka valisi Moldovancı Ali Paşa, 7 L 1184/24 Ocak 1771'de Diyarbekir valiliğine tayin edilmiş; 11 ZA 1184/26 Şubat 1771'de yerine Vezir Hazineâr Ali Paşa getirildi, bk. *Tahvil Defteri*, nr. 16, s. 117.
- ¹⁰³ *Tahvil Defteri*, nr. 16, s. 79.
- ¹⁰⁴ *Tahvil Defteri*, nr. 16, s. 79.
- ¹⁰⁵ Moldovancı Ali Paşa, Rakka, Diyarbekir ve Sivas valilikleri esnasında filen Seddü'l-bahr muhafızı ve Çanakkale Boğazı seraskeri sıfatıyla Boğaz'ı Rus donanmasına karşı müdafaa etmekteydi, bk. Hüseyin Râmiz, s. 114; Enverî, I, 376; Vâsîf (Sağlam), 389, 521. Nitekim sadareten azlinden sonraki ilk görev yeri olan Rakka valiliğine 22 B 1184/11 Kasım 1770'te tayini münasebetiyle "Boğaz-hisarı muhafızı sadr-ı esbâk" şeklinde anılır, bk. *Tahvil Defteri*, nr. 16, s. 115.
- ¹⁰⁶ *Tahvil Defteri*, nr. 16, s. 79.
- ¹⁰⁷ Hüseyin Râmiz, Bosnavî Ömer Paşa'nın 14 L 1186/8 Ocak 1773'da Sivas valisi tayin edildiğini ve "...tekmil-i malzeme ile me'mûr olduğu mahalle azimet üzere iken mâh-ı Zilka'de'nin 3. günü diyâr-ı ademe rihlet..." ettiğini kaydeder, bk. Hüseyin Râmiz, s. 116-118.
- ¹⁰⁸ Seyyid Nu'mân Paşa, 20 ZA 1185/29 Şubat 1772'de Karaman valisi tayin olunmuştu; 19 N 1186/14 Aralık 1772'de yerine Azm-zâde Hacı Mehmed Paşa getirildi, bk. *Tahvil Defteri*, nr. 16, s. 64.
- ¹⁰⁹ *Tahvil Defteri*, nr. 16, s. 79. Hüseyin Râmiz, Bosnavî Ömer Paşa'nın vefatını (3 ZA 1186) müteakip, "Sivas mansıbı Boğazhisarı muhafazası şartıyla Vezir Karasu muhafızı es-Seyyid Nu'man Paşa'ya İhsân ile kâm-kâr kılını" sözleriyle bu tevcihin gerçekleştirildiğini kaydeder, bk. Hüseyin Râmiz, s. 118.
- ¹¹⁰ Hüseyin Râmiz, s. 121; Enverî, I, 386; Vâsîf (Sağlam), s. 527.
- ¹¹¹ *Tahvil Defteri*'nin Rumeli valilerine dair kısmında Abdi Paşa ve Seyyid Nu'mân Paşa'nın vazifeleri hususunda bir karşılık mevcut. Zira deftere göre, Abdi Paşa 18 Ş 1183/17 aralık 1769'da Rumeli valisi tayin ve üç defa vazifesinde İbka edilmiş; 6 RA 1186/7 Haziran 1772'de Abdi Paşa'nın yerine "sâbıkâ Sivas valisi" Vezir Seyyid Nu'mân Paşa getirildi, bk. Mehmet İbbaşı, "XVIII. Yüzyılın İkinci Yarısında Rumeli Eyaleti ve İdarecileri", *Osmanlı'da Yönetim ve Savaş*, ed. Mehmet Yaşar Ertaş-Hâcer Kılıçbaşlan, Mahya Yayınları, İstanbul 2017, s. 129. Ancak gerek dönem müelliflerine gerekse görüldüğü üzere bizim listemize göre son görev değişikliği bir yıl sonra gerçekleşmiştir.
- ¹¹² *Tahvil Defteri*, nr. 16, s. 79. "Rûmilî eyâleti inzâmımyla Hacıoğlupazarı cânibi ser'askeri olan Abdi Paşa... mâh-ı Reb'ü'levvel'in altıncı günü [6 RA 1187/28 Mayıs 1773] Misirî kasabası muhafazasına tayin ve Rûmilî eyâleti kemâkân Hacıoğlupazarı ser'askerliği ile Karasu muhafızı Sivas Vâlisi Vezir es-Seyyid Nu'man Paşa hazretlerine ve Sivas eyaleti dahi Boğazhisarı muhafızı sadr-ı esbâk Ali Paşa hazretlerine İhsân ile kâm-bîl kılınılar", bk. Hüseyin Râmiz, s. 121. Müellifin verdiği son bilgi hatalıdır. Zira bir süredir felçten muzdarip olan Moldovancı Ali Paşa, bu tarihlerde müteakiden Tekfurdağı'nda ikamet memur idi, bk. Enverî, I, 376 ve ondan naklen Vâsîf (Sağlam), s. 521. "[Rumeli valisi ve Karasu Seraskeri Abdi Paşa] seraskerlikte İbkâ olunur ise ft-mâ-ba'd ol taraftan zuhûri muntazir olan düşmen-i dîn'in müdâfa'ası be-gâyet asîr olacağı'nı tafsil eyleyüb, fi'l-asl azli dahi câygîr-i zamîrleri olmağın mâh-ı mezbûrun altıncı günü [6 RA 1187] seraskerlikten azl olunup, Rumeli eyâletiyle Karasu cânibi seraskerliği Varna muhafızı Seyyid Nu'man Paşa'ya tevcih... ve Misirî muhafazası şartıyla müşârünileyh Abdi Paşa'ya Sivas eyaleti inâyet ve İhsân...", bk. Enverî, I,

Vezir Abdî Paşa	Hâlâ Sivas valisi	9 ZA 1187 (22 Ocak 1774)	İbka ¹¹³	Anadolu valisi	8 B 1188 (14 Eylül 1774) ¹¹⁴
Vezir Hâfız Mustafa Paşa	Sâbıka Diyarbekir valisi ¹¹⁵	8 B 1188 (14 Eylül 1774)	Tayin ¹¹⁶	Rakka valisi	25 ZA 1188 (27 Ocak 1775) ¹¹⁷
Vezir Osman Paşa-zâde Mehmed Paşa	Sâbıka Rakka valisi ¹¹⁸	25 ZA 1188 (27 Ocak 1775)	Tayin ¹¹⁹	Sivas Kalesi'ne haps ¹²⁰	—————
Vezir Kaymakam Silahdâr Abdullah Paşa	Sâbıka Maraş valisi ¹²¹	3 R 1189 (3 Haziran 1775)	Tayin ¹²²	Sivas valisi	6 L 1189 (30 Kasım 1775)
Vezir Kaymakam Silahdâr Abdullah Paşa	Hâlâ Sivas valisi	6 L 1189 (30 Kasım 1775)	İbka ¹²³	Aksaray Sancağı ilhâkıyla Karaman valisi	4 Ş 1190 (18 Eylül 1776) ¹²⁴
Vezir Çerkes Hasan Paşa	Sâbıka Karaman valisi ¹²⁵	4 Ş 1190 (18 Eylül 1776)	Tayin ¹²⁶	İç-i Sancağı mutasarrıfı	14 Ş 1190 (28 Eylül 1776)

386. "...Varna Muhâfızı es-Seyyid Nu'mân Paşa 'illet-i sameme mübtelâ ve ru'yet-i umûrda 'aczi ma'lûm-i a'lâ vü ednâ iken, sevk-i kazâ vü kader ile Ser'askerlik ve Rumeli Eyâleti hakkında civeger olup, mâh-ı mezbûrun on altıncı günü 'Abdî Paşa mazûl ve ber-minvâl-i muharrer müşârun ileyh bu itibârât ile nâyil-i e'azzi me'mûl oldu... Sivas Eyâleti 'Abdî Paşa'ya tevçih ve Misivri Muhâfazası'na 'azîmet eylemesi te'kid ü tenbîh...", bk. Vâsîf (Sağlam), s. 527. Enverî, Safer 1187 hadiselerinden bahs, 28 Safer 1187/21 Mayıs 1773'te Kul kethüdası Hacı Ali Ağa'nın azl ve yerine Yeğen Mehmed Ağa'nın tayin olunduğunu kaydedip, devamında Ruscuk bozgunu üzerine Abdî Paşa'nın Rumeli valiliğinden azli ve Sivas valiliğine tayini tarihini "mâh-ı mezbûrun altısı" olarak zikreder ki bu da Rebiülevvel ayına işaretir. Ancak Vâsîf kaynağını özetlerken, Safer 1187 hadiseleri arasında kul kethüdalığındaki değişimi tarihsiz olarak kaydetmiş, Abdî Paşa'nın tayinini "mâh-ı mezbûrun on altıncı günü" şeklinde zikretmiş, eserin nâşiri tarafından bu tarih 16 Safer olarak değerlendirilmiştir. Karşılaştırmak için bk. Enverî, I, 382-386; Vâsîf (Sağlam), s. 526-527.

¹¹³ *Tahvil Defteri*, nr. 16, s. 79.

¹¹⁴ Mehmet İnbaşı, "Anadolu Eyaleti ve İdarecileri", s. 531.

¹¹⁵ Hâfız Mustafa Paşa, 8 B 1187/25 Eylül 1773'te Diyarbekir valisi tayin edilmiştir; 8 B 1188/14 Eylül 1774'te yerine Uzun Abdullah Paşa getirildi, bk. *Tahvil Defteri*, nr. 16, s. 117.

¹¹⁶ *Tahvil Defteri*, nr. 16, s. 79.

¹¹⁷ *Tahvil Defteri*, nr. 16, s. 115.

¹¹⁸ Osman Paşa-zâde Mehmed Paşa, 5 N 1186/30 Kasım 1772'de Rakka valisi tayin edilmiştir; 25 ZA 1188/27 Ocak 1775'te Hâfız Mustafa Paşa ile mansıpları tebdil olundu, bk. *Tahvil Defteri*, nr. 16, s. 115.

¹¹⁹ *Tahvil Defteri*, nr. 16, s. 79. "mâh-ı mezbûrun yigirmi beşinci günü [25 ZA 1188/27 Ocak 1775] Rakka vâlisi 'Osman Paşazâde vezir Mehmed Paşa'ya Sivas eyaleti ve Sivas vâlisi Hâfız Mustafa Paşa'ya Rakka eyaleti... her biri lâyıku üzere mesrûr ü şâdân kılındı", bk. Enverî, II, 483 [Eserin nâşiri tarafından buradaki tarih sehven 25 L 1188/29 Aralık 1774 olarak gösterilmiştir]. Vâsîf, Enverî'deki malumatı kısaltarak eserine alırken, bu tevçihâtı da sehven L 1188'de hadiseleri arasında zikretmiştir, bk. Vâsîf (1188-1193/İlgürel), s. 18-19.

¹²⁰ Osman Paşa-zâde Mehmed Paşa'nın Sivas'a valisi olmasına rağmen Şam valiliği ve emir-i hacık talepleri devam edince Evâil-i R 1189'da vezâreti geri alındı, malları müsadere, adamları İstanbul'a nakl ve kendisi Sivas Kalesi'ne haps edildi, bk. Enverî, II, 516-518 [Eserin nâşiri tarafından buradaki tarih sehven Evâil-i N 1189/Ekim-Kasım 1775 olarak gösterilmiştir]. Vâsîf, Enverî'deki malumatı hûlasaten ve tarihsiz olarak nakleder, bk. Vâsîf (1188-1193/İlgürel), s. 35-36. Mehmed Paşa'nın 18 RA 1193/5 Nisan 1779'da Diyarbekir valiliğine tayini münasebetiyle sadece vezâretinin iade olunduğunun kaydedilmesi, sâbık vazifesinden ise bahsedilmemesine bakılırsa uzunca bir süre affedilmeyi beklemiştir, bk. *Tahvil Defteri*, nr. 16, s. 117.

¹²¹ Silahdâr Abdullah Paşa, 8 B 1188/14 Eylül 1774'te Maraş valisi tayin edilmiştir; 3 R 1189/3 Haziran 1775'te yerine Çerkes Hasan Paşa getirildi, bk. *Tahvil Defteri*, nr. 16, s. 85.

¹²² *Tahvil Defteri*, nr. 16, s. 79; *Esâmi-i Vüzerâ ve Memûrîn-i Devlet*, Topkapı Sarayı Müzesi Kütüphanesi (=TSMK), Hazine, nr. 1648, vr. 28b.

¹²³ *Tahvil Defteri*, nr. 16, s. 79; *Esâmi-i Vüzerâ ve Memûrîn-i Devlet*, vr. 28b.

¹²⁴ Silahdâr Abdullah Paşa, 4 Ş 1190/18 Eylül 1776'da Karaman valiliğine getirildi (bk. *Tahvil Defteri*, nr. 16, s. 64); buradan da 14 Ş 1190/28 Eylül 1776'da da Anadolu valiliğine nakledildi (bk. Mehmet İnbaşı, "Anadolu Eyaleti ve İdarecileri", s. 531). Enverî, Sivas Valisi Abdullah Paşa'nın Receb 1190/Ağustos-Eylül 1776'da Anadolu valisi tayin edildiğini yazar, bk. Enverî, II, 568. Vâsîf ise, bu tevçihî Cemaziyühahir-Receb 1190 hadiseleri arasında zikreder, bk. Vâsîf (1188-1193/İlgürel), s. 61.

¹²⁵ *Tahvil Defteri*'nde Sivas valiliğine tayin kaydında Çerkes Hasan Paşa, sâbık Maraş valisi olarak zikredilmiştir. Ancak bu bilgi yanlıştır. Zira Hasan Paşa, 3 R 1189/3 Haziran 1775'te Maraş valisi tayin edilmiştir; 20 N 1189/14 Kasım 1775'te

					127
Vezir İvaz Paşa-zâde Hacı Halil Paşa	Sâbık Selânik ve Kavala sancaklarına mutasarrıf, sadr-ı esbâk ¹²⁸	14 Ş 1190 (28 Eylül 1776)	Tayin ¹²⁹	Vefat ¹³⁰	_____
Vezir Yeğen Ali Paşa	Sâbık Erzurum valisi ve Kars cânibi seraskeri ¹³¹	9 ZA 1190 (20 Aralık 1776)	Tayin ¹³²	Karaman valisi	4 S 1191 (14 Mart 1777) ¹³³
Vezir Abdülcelil-zâde Süleyman Paşa	Sâbık Musul valisi ¹³⁴	4 S 1191 (14 Mart 1777)	Tayin ¹³⁵	Sivas valisi	7 L 1191 (8 Kasım 1777)
Vezir Abdülcelil-zâde Süleyman Paşa	Hâlâ Sivas valisi	7 L 1191 (8 Kasım 1777)	Van'da ikamet ve ol havalıye nezâret eylemek şartıyla bka ¹³⁶	Maraş valisi	8 ZA 1191 (8 Aralık 1777) ¹³⁷
Vezir Canikî Hacı Ali Paşa	Hâlâ Trabzon valisi ¹³⁸	8 ZA 1191 (8 Aralık 1777)	Kırım cânibine tertib edeceği asâkiri evvel-	Erzurum valisi	11 R 1192 (9 Mayıs)

yerine Vezir İbrahim Paşa-zâde Mehmed Paşa getirildi. Sâbık Maraş valisi Çerkes Hasan Paşa ise, 20 N 1189'da Ak-saray Sancağı ilhâkıyla Karaman valisi tayin edildi. 4 Ş 1190/18 Eylül 1776'da Sivas valisi Silahdâr Abdullah Paşa ile mansıpları tebdil edildi, bk. *Tahvil Defteri*, nr. 16, s. 64, 85. Bir başka tevcih kaydında Sivas valiliğinden önceki görevi doğru, fakat Sivas'a tayini tarihi farklı verilmiştir: "Eyâlet-i Sivas, sâbık Karaman vâlisi vezir-i mükerrem Çerkes Hasan Paşa'ya tevcih, 3 Ş [1]189", bk. *Esâmi-i Vüzerâ ve Memûrîn-i Devlet*, vr. 28b.

¹²⁶ Kaydın üstü çizilerek "Emri girü geldi" şerhi yazılmıştır, bk. *Tahvil Defteri*, nr. 16, s. 79.

¹²⁷ *Tahvil Defteri*, nr. 16, s. 94.

¹²⁸ Hacı Halil Paşa, 28 C 1189/17 Ağustos 1775'te Kavala Sancağı ilhâkıyla Selanik Sancağı'na tayin edilmişti; yerine 14 Ş 1190/28 Eylül 1776'da Vezir Silahdâr İbrahim Paşa getirildi, bk. Mehmet İnbaşı, "Selânik Sancağı ve İdarecileri (1750-1800)", *Sosyal ve Liberal Bilimlerde Yeni Yönelimler*, II, ed. Hasan Babacan-Sevilay Özer, Gece Kitablığı, Ankara 2016, s. 557.

¹²⁹ *Tahvil Defteri*, nr. 16, s. 79. Bir başka tevcih kaydında paşanın sâbık vazifeleri eksik zikredilmiştir: "Eyâlet-i Sivas, sâbık Selânik vâlisi sadr-ı sâbık el-Hâc Halil Paşa'ya tevcih, 14 Ş [1]190", bk. *Esâmi-i Vüzerâ ve Memûrîn-i Devlet*, vr. 28b. "Hilâl-i mâh-ı recebî'l-mürecebde [B 1190/Ağustos-Eylül 1776] Selanik mutasarrıfı sadr-ı esbâk 'İvaz Mehmed Paşa-zâde Halil Paşa'nın Sivas'a ve Sivas vâlisi Kâimmakâm 'Abdullah Paşa'nın Anadolu'ya", bk. Enverî, II, 568. "...[Selanik Sancağı'na mutasarrıf] sadr-ı esbak Halil Paşa Sivas ile mazhar-ı lutf-ı bî-kıyâs ve selefî Kâimmakâm Silahdâr Abdullah Paşa Anadolu Eyâletleriyle vâreste-i ednâs-ı iflâs oldu...", bk. Vâsîf (1188-1193/İlgürel), s. 60-61. Müellif, bu tevcihâtı, Cemaziyühâhir-Receb 1190 hadiseleri arasında zikreder.

¹³⁰ Belgrad fatihi İvaz Mehmed Paşa'nın oğlu olan Halil Paşa, hasta olmasına rağmen Selanik'ten mansıbını devralmak üzere Sivas'a gelirken Zilkade 1190/12 Aralık 1776-10 Ocak 1777'de Nallihan'da vefat etmiştir, bk. Enverî, II, 586-588; Vâsîf (1188-1193/İlgürel), s. 67-68.

¹³¹ Vezir Yeğen Ali Paşa, Selh-i CA 1189/29 Temmuz 1775'te Erzurum valisi tayin edilmişti. Eyâlet, 21 L 1190/3 Aralık 1776'da ilhâken Trabzon Valisi Canikî Hacı Ali Paşa'ya tevcih edildi, bk. Mehmet İnbaşı, "Erzurum Eyâleti ve İdarecileri", s. 530.

¹³² *Tahvil Defteri*, nr. 16, s. 79; *Esâmi-i Vüzerâ ve Memûrîn-i Devlet*, vr. 28b. "[Halil Paşa'nın] uhdesinde olan Sivas mansıbı münhall olmağa sâbık Erzurum vâlisi ve Kars cânibi ser-askeri Vezir 'Ali Paşa'ya tevcih ü ihsân olundu", bk. Enverî, II, 586 ve ondan naklen Vâsîf (1188-1193/İlgürel), s. 67. Her iki müellif, bu tayini ZA 1190 hadiseleri arasında naklederler.

¹³³ *Tahvil Defteri*, nr. 16, s. 64.

¹³⁴ 8 Z 1189-4 S 1191/30 Ocak 1776-14 Mart 1777 tarihleri arasında bu vazifedeymi, bk. *Tahvil Defteri*, nr. 16, s. 208.

¹³⁵ *Tahvil Defteri*, nr. 16, s. 79; *Esâmi-i Vüzerâ ve Memûrîn-i Devlet*, vr. 28b. "...Sivas eyâleti Musul vâlisi 'Abdülcelil-zâde Vezir Süleymân Paşa'ya ve Konya eyâleti Sivas vâlisi Vezir Yeğen 'Ali Paşa'ya... tevcih olunup", bk. Enverî, II, 647-648. Ayrıca bk. Vâsîf (1188-1193/İlgürel), s. 79-80. Bu tevcihi Enverî, 24 M 1191-10 S 1191/4 Mart 1777-20 Mart 1777 hadiseleri arasında; Vâsîf ise 5 Safer 1191/15 Mart 1777'den sonra zikreder.

¹³⁶ *Tahvil Defteri*, nr. 16, s. 79; *Esâmi-i Vüzerâ ve Memûrîn-i Devlet*, vr. 28b. Enverî, Süleyman Paşa'dan bahsetmeksizin, 7 L 1191/8 Kasım 1777'da umumî tevcihâtı yapıldığını kaydederek, "ba'de z-zuhr vüzerâ-yı 'izâm hâzerâtının tevcihâtına ibtidâ ve ekseri yeni tevcih olunmuş olmağa hemân ibkâ-yı hil'atleri 'ale'tertib kapu kethüdâlarına ilbâs ü eksâ olundu" ifadesini kullanır, bk. Enverî, II, 689-690.

¹³⁷ *Tahvil Defteri*, nr. 16, s. 85.

			i bahâra dek tamâmen tanzim ü tekmil ve hazır ü müheyâ olmak şartıyla [eyâletine] ilhâken tevch ¹³⁹		1778) ¹⁴⁰
Canikli Ali Paşa-zâde Vezir Mikdâd Ahmed Paşa	—————	11 R 1192 (9 Mayıs 1778)	Tayin ¹⁴¹	Trabzon valisi	5 L 1192 (27 Ekim 1778) ¹⁴²
Vezir Seyyid İbrahim Paşa	Hâlâ Kars valisi vej muhafızı ¹⁴³	5 L 1192 (27 Ekim 1778)	Eyâlet-i mezbûrî müteselîm ile zabta dikkat ve kendisi kemâkân Kars muhâfazasında ifâ-yı levâzım-ı emr-i muhâfazaya gayret eylemek şartıyla Kars Eyâleti'ne ilhâken tevch ¹⁴⁴	Kars valisi ve muhafızı ¹⁴⁵	—————
Vezir İzzet Mehmed Paşa	Hâlâ ber-vech-i arपालक İç-il Sancağı'na mutasarrıf, sadr-ı esbâk ¹⁴⁶	20 S 1193 (9 Mart 1779)	Üzerinde olan livâ-yı mezbûre ilhâken tevch ¹⁴⁷	Sivas valisi	10 L 1193 (21 Ekim 1779)
Vezir İzzet Mehmed Paşa	Hâlâ Sivas valisi	10 L 1193 (21 Ekim 1779)	İbka, [Amasya Sancağı da ilhâk edildi] ¹⁴⁸	Rakka valisi	16 RA 1194 (22 Mart 1780) ¹⁴⁹

¹³⁸ Canikli Hacı Ali Paşa, 21 N 1187/6 Aralık 1773'da Trabzon valisi tayin edilmişti, bk. Mehmet İnbaşı, "Trabzon/Batum Valileri", s. 170, 185. *Tahvil Defteri*'nin Erzurum valilerine dair listesine göre Trabzon Valisi Hacı Ali Paşa'ya 21 L 1190/3 Aralık 1776'da Kars seraskerliği ve Erzurum Eyaleti ilhâken tevch edilmiş, 7 L 1191/8 Kasım 1777'de vazifesi ibka olunmuş; 17 ZA 1191/17 Aralık 1777'de Erzurum valiliği vezâretle Sadaret Kethûdası İbrahim Efendi'ye verilmiştir, bk. Mehmet İnbaşı, "Erzurum Eyâleti ve İdarecileri", s. 530. Trabzon Valisi Hacı Ali Paşa'ya 8 ZA 1191/8 Aralık 1777'de Sivas Eyaleti ilhâken tevch olunduğuna göre ya Ali Paşa kısa bir süreliğine üç eyaletin idaresini de deruhde etmiştir ya da tevchât listelerinde bir karışıklık mevzubahistir.

¹³⁹ *Tahvil Defteri*, nr. 16, s. 79. Enverî ve Vâsıf, Canikli Ali Paşa'ya Sivas Eyaleti'nin ilhâken tevchinden bahsetmeksizin, Zilkade 1191 hadiselerinden söz ederken paşaya Sivas ve Trabzon valisi olarak zikreder. 7-8 bin "güzide" asker hazırlayıp Kırım'a göndermesi hakkında emr-i âli ve Kırım serdarlığı menşûru verildiğini nakledip, Ali Paşa'nın seraskerliğini icrasına dair sonraki kararları da kaydeder, bk. Enverî, II, 701-702, 716-720, 730-731; Vâsıf (1188-1193/İlgürel), s. 99-102, 107-109. Ayrıca bk. Özcan Mert, "Canikli Ali Paşa Ailesi", *DİA*, VII, 151.

¹⁴⁰ Mehmet İnbaşı, "Erzurum Eyâleti ve İdarecileri", s. 530. Vekayinûvislere göre, 15 R 1192/13 Mayıs 1778'de tayin edildi, bk. Enverî, II, 732; Vâsıf (1188-1193/İlgürel), s. 115-116.

¹⁴¹ Tayin kaydında kendisinden "vezir" olarak bahsedilir, bk. *Tahvil Defteri*, nr. 16, s. 79; *Tahvil Defteri*, nr. 2, s. 106. Vekayinûvislere göre, 15 R 1192/13 Mayıs 1778'de rûbe-i vâlâ-yı vezâretle tayin edilmiştir, bk. Enverî, II, 732; Vâsıf (1188-1193/İlgürel), s. 115-116. Özcan Mert, bu tarihte henüz 18 yaşında olan Mikdâd Ahmed Paşa'ya Soğucak muhafızlığı da tevch edildiğini yazar, bk. "Canikli Ali Paşa Ailesi", s. 151.

¹⁴² Mehmet İnbaşı, "Trabzon/Batum Valileri", s. 170, 185.

¹⁴³ 11 R 1192/9 Mayıs 1778'de tayin edilmişti, bk. *Tahvil Defteri*, nr. 16, s. 170.

¹⁴⁴ *Tahvil Defteri*, nr. 16, s. 79.

¹⁴⁵ Enverî, Seyyid İbrahim Paşa'nın Sivas valiliğinden bahsetmez. Ancak 15 R 1192/13 Mayıs 1778'de Erzurum Eyaleti'nden Kars muhafızlığına; buradan da 9 R 1193/27 Mart 1779'da Rakka Eyaleti'ne tayin edildiğini kaydeder, bk. Enverî, II, 732, 778. Ayrıca bk. Vâsıf (1188-1193/İlgürel), s. 115-116, 137-138. 9 R 1193/26 Nisan 1779'da Kars muhafızlığından Rakka valiliğine tayini için bk. *Tahvil Defteri*, nr. 16, s. 115, 170.

¹⁴⁶ İzzet Mehmed Paşa, 21 ZA 1192/11 Aralık 1778'de İç-il Sancağı'na tayin edilmişti, *Tahvil Defteri*'ne atfen, bk. Fikret Sarıcaoğlu, "İzzet Mehmed Paşa", *DİA*, XXIII, 558.

¹⁴⁷ Sivas'a tayin kaydında ismi sehven "İzzet Ahmed Paşa" yazılmıştır, bk. *Tahvil Defteri*, nr. 16, s. 79. Karşılaştırmak için bk. Fikret Sarıcaoğlu, "İzzet Mehmed Paşa", s. 558. İç-il Sancağı, 2 CA 1193/18 Mayıs 1779'da İzzet Mehmed Paşa'nın tasarrufundan alınarak sâbık İnebahtı muhafızı ve sadrazam Vezir Mehmed Paşa'ya tevch edildi, bk. *Tahvil Defteri*, nr. 16, s. 94.

Vezir Dağıstanî Ali Paşa	Sâbika Erzurum valisi ¹⁵⁰	16 RA 1194 (22 Mart 1780)	Tayin, Amasya Sancağı dahi ihâkidir ¹⁵¹	Sivas valisi	4 L 1194 (3 Ekim 1780)
Vezir Dağıstanî Ali Paşa	Hâlâ Sivas valisi	4 L 1194 (3 Ekim 1780)	İbka ¹⁵²	İdam ¹⁵³	—————
Darendeli İbrahim Paşa	Sâbika Çorum mutasarrıfı ve Rumeli beylerbeyliği pâyesi olan ¹⁵⁴	4 L 1194 (3 Ekim 1780)	Tayin ¹⁵⁵	Trabzon valisi	26 R 1195 (21 Nisan 1781) ¹⁵⁶
Vezir Çerkes Hasan Paşa	Sâbika Trabzon valisi ¹⁵⁷	26 R 1195 (21 Nisan 1781)	Tayin ¹⁵⁸	Sivas valisi	4 L 1195 (23 Eylül 1781)
Vezir Çerkes Hasan Paşa	Hâlâ Sivas valisi	4 L 1195 (23 Eylül 1781)	Hatt-ı hümayunla ibka ¹⁵⁹	İç-i Sancağı mutasarrıfı	7 N 1196 (16 Ağustos 1782) ¹⁶⁰
Esirî Abdi Paşa	Sâbika Niğde mutasarrıfı, mîr-i mirândan ¹⁶¹	Gurre-i RA 1196 (14 Şubat 1782)	Tayin ¹⁶²	Diyarbakır beylerbeyi	14 R 1196 (29 Mart 1782) ¹⁶³

¹⁴⁸ *Tahvil Defteri*, nr. 16, s. 79. Amasya Sancağı, paşaya 9 Z 1193/18 Aralık 1779'da tevcih edildi, bk. *Tahvil Defteri*, nr. 16, s. 82. Enverî, vüzerâya yönelik tevcihâtın 11-12 L 1193'te yapıldığını, vezirlerin ekserinin ibka edildiğini nakleder, bk. Enverî, II, 802-804.

¹⁴⁹ Fikret Sarıcaoğlu, "İzzet Mehmed Paşa", s. 558. Vâsif, İzzet Mehmed Paşa'nın sadaretten azlinden sonraki vazifelerini, hatalı bir şekilde, sırasıyla Aydın muhassıllığı, Rakka valiliği, Sivas valiliği ve Erzurum valiliği olarak zikreder, bk. Vâsif (1196-1201/İlgürel), s. 126.

¹⁵⁰ Dağıstanî Ali Paşa, 23 N 1193/4 Ekim 1779'da Erzurum valisi tayin edilmişti; 16 RA 1194/22 Mart 1780 yerine Seyyid İbrahim Paşa getirildi, bk. Mehmet İnbaşı, "Erzurum Eyâleti ve İdarecileri", s. 530.

¹⁵¹ Amasya Sancağı'na dair tevcihat kayıtlarında, sancağın 17 RA 1194/23 Mart 1780'de Dağıstanî Ali Paşa'ya Sivas Eyâleti'ne ihâken tevcih olunduğu kaydedilmiştir, bk. *Tahvil Defteri*, nr. 16, s. 79, 82. "Rakka eyâleti şeyhü'l-vüzerâ-yı sadr-ı esbâk Mehmed 'İzzet Paşa'ya... Sivas eyâleti Dağıstanî 'Ali Paşa'ya...", bk. Enverî, II, 835. Müellif, bu tevcihâtın tarihini bir nüshasında 15 RA 1194/21 Mart 1780, diğer nüshasında 16 RA 1194/22 Mart 1780 olarak verir.

¹⁵² *Tahvil Defteri*, nr. 16, s. 79.

¹⁵³ Payitahtın mükerrem ikazlarına rağmen adamlarının zulümlerine mâni olmaması üzerine Sivas Kalesi'nde idam edildi ve 8 ZA 1194/5 Kasım 1780'de kesik başı İstanbul'a getirildi, bk. Enverî, II, 866-867.

¹⁵⁴ Darendeli İbrahim Paşa, 29 Z 1193/7 Ocak 1780'de Çorum'a tayin olunmuştu; 4 L 1194/3 Ekim 1780'de yerine Vezir Seyyid Ahmed Paşa getirildi, bk. *Tahvil Defteri*, nr. 16, s. 81.

¹⁵⁵ *Tahvil Defteri*, nr. 16, s. 79. "[Dağıstanî Ali Paşa'nın katli üzerine] Pes ahâl-i Sivas'ın hâline merhameten Sivas eyâleti mîr-i mirândan Darendeli İbrâhîm Paşa'ya 'inâyet ü ihsân olundu", bk. Enverî, II, 866-867. Müellif, bu tevcihin, 8 ZA 1194/5 Kasım 1780'de Ali Paşa'nın kesik başının payitahta getirilmesi üzerine gerçekleştiğini kaydeder.

¹⁵⁶ Mehmet İnbaşı, "Trabzon/Batum Valileri", s. 170, 185.

¹⁵⁷ Çerkes Hasan Paşa, 20 N 1193/1 Ekim 1779'da, vezâreti olmaksızın, Trabzon'a tayin edilmişti; 26 R 1195/21 Nisan 1781'de Darendeli İbrahim Paşa Sivas'tan Trabzon Eyâleti'ne nakledildi, bk. Mehmet İnbaşı, "Trabzon/Batum Valileri", s. 170, 185.

¹⁵⁸ *Tahvil Defteri*, nr. 16, s. 79. "mâh-ı rebî'ü'l-âhîrin yigirmi yedinci günü [27 R 1195/22 Nisan 1781]... ve Sivas eyâleti ile Trabzon vâlisi Çerkes Hasan Paşa hoşnûd kâm-revâ buyurdular", bk. Enverî, II, 914-915.

¹⁵⁹ *Tahvil Defteri*, nr. 16, s. 79. Enverî, 4 L 1195/23 Eylül 1781'de umumî tevcihati yapıldığını kaydeder, "salât-ı zuhr edâsı 'akabinde vüzerâ-yı 'izâm tevcihâtına kıyâm buyurup 'an-asl tebdîl-i menâsıb-ı vüzerâ takrîbiyle fukarâ-yı re'âyâya târif olan cevr ü i'tisâfa kemâ-hüve-hakkîhî 'ârif olmağın ekserisin yerli yerinde ibkâ" ifadesini kullanır, bk. Enverî, II, 940-943.

¹⁶⁰ "Livâ-yı mezbûr [İç-i] Çerkes Hasan Paşa hazretlerine vezâreti ibkâsıyla tevcih, 7 N 1196", bk. *Tahvil Defteri*, nr. 16, s. 94. Bu kayıt, Çerkes Hasan Paşa'nın Sivas valiliğini müteakip, tespit edebildiğimiz, ilk tevcih kayıdır. Ayrıca vezâreti'nin ibkasından bahsedildiğine göre Sivas valiliği esnasında veya valilikten azliyle vezirliği alınmış olmalıdır. Enverî de vezâreti'nin ibkasından bahsederse de başka bir malumat vermez, bk. Enverî, II, 1044.

¹⁶¹ Esirî Abdi Paşa, 20 Ş 1195/11 Ağustos 1781'de Niğde Sancağı'na tayin olunmuştu; Gurre-i RA 1196/14 Şubat 1782'de yerine Taşlıcalı Mehmed Paşa-zâde Mustafa Paşa getirildi, bk. *Tahvil Defteri*, nr. 16, s. 70.

¹⁶² *Tahvil Defteri*, nr. 16, s. 79.

¹⁶³ *Tahvil Defteri*, nr. 16, s. 117.

Abdi Paşa Kethüdası Osman Paşa	Sâbika Diyarbekir beylerbeyi ¹⁶⁴	14 R 1196 (29 Mart 1782)	Tayin ¹⁶⁵	Sivas beylerbeyi	4 L 1196 (12 Eylül 1782)
Abdi Paşa Kethüdası Osman Paşa	Hâlâ Sivas beylerbeyi	4 L 1196 (12 Eylül 1782)	Hatt-ı hümayun ile ibka ¹⁶⁶	Köstendil mutasarrıfı	6 ZA 1197 (3 Ekim 1783) ¹⁶⁷
Delîlbaşı Osman Paşa	Sâbika Maraş beylerbeyi ¹⁶⁸	12 N 1197 (11 Ağustos 1783)	Tayin ¹⁶⁹	Sivas beylerbeyi	7 L 1197 (5 Eylül 1783)
Delîlbaşı Osman Paşa	Hâlâ Sivas beylerbeyi	7 L 1197 (5 Eylül 1783)	ibka ¹⁷⁰	Karahisar-ı Sâhib Sancağı mutasarrıfı	16 Ş 1198 (5 Temmuz 1784) ¹⁷¹
Ebubekir Paşa	Hâlâ kalesi muhafazası şartıyla ber-vech-i arpalık Bender Sancağı'na mutasarrıf ve Rumeli pâyesi olan ¹⁷²	6 ZA 1197 (3 Ekim 1783)	İlhâken tevcih ¹⁷³	Rütbe-i vâlâ-yı vezâret ile Özi valisi	6 M 1198 (1 Aralık 1783) ¹⁷⁴
Vezir Aydoslu/ Seyyid Mehmed Paşa	Sâbika Özi valisi ¹⁷⁵	6 M 1198 (1 Aralık 1783)	Bender Kalesi muhafazası şartıyla ve Bender Sancağı ilhâkıyla tayin ¹⁷⁶	Kalesi muhafazası şartıyla Bender Sancağı mutasarrıfı ¹⁷⁷	_____

¹⁶⁴ Osman Paşa, 26 R 1195/21 Nisan 1781'de Diyarbekir beylerbeyi tayin edilmiştir; 14 R 1196/29 Mart 1782'de Esirî Abdi Paşa ile mansıpları tebdil olundu, bk. *Tahvil Defteri*, nr. 16, s. 117.

¹⁶⁵ *Tahvil Defteri*, nr. 16, s. 79.

¹⁶⁶ *Tahvil Defteri*, nr. 16, s. 79. Enverî, Sivas'tan bahsetmeksizin, 4 L 1196/12 Eylül 1782 yapılan tevcihâtı nakledip, "fîl-asıl sadr-ı a'zam hazretleri [Yeğen Mehmed Paşa] vüzerâ-yı izâm hazerâtının bir mansıbdan mansıb-ı ahara varınca ne makûle meşâkka dü-çâr ve meşâkk ve ahâlî vü sekenerin ne mertebelere fütâde-i varta-yı hısâr olageldiği mekşûf ve tab'-ı eşfâk ve mevsûfları olmagın..." ifadesini kullanır, bk. Enverî, II, 991-992.

¹⁶⁷ Abdi Paşa'nın sâbık kethüdası ve sâbık Sivas beylerbeyi Osman Paşa, 6 ZA 1197/3 Ekim 1783'te Köstendil Sancağı'na tayin edildi, bk. *Tahvil Defteri*, nr. 16, s. 3. Bu kayıtları neşreden Mehmet İnbaşı, Osman Paşa'nın 9 ZA 1197/6 Ekim 1783'te sancağa tayin edildiğini yazar, bk. "Köstendil Sancağı (1750-1800)", *Sosyal Bilimlerde Yeni Yönelimler-2*, ed. Zafer Gölen-İbrahim Serbestoğlu, Gece Kitaplığı, Ankara 2017, s. 482.

¹⁶⁸ Sâbık Beyşehir mutasarrıfı Osman Paşa, 7 N 1196/16 Ağustos 1782'de Maraş beylerbeyi tayin edilmiştir; 14 N 1197/13 Ağustos 1783'te yerine Dulkadir-zâde Ömer Paşa getirildi, bk. *Tahvil Defteri*, nr. 16, s. 85.

¹⁶⁹ Bu kayda, "Mektümdür" şerhi düşülmüştür, bk. *Tahvil Defteri*, nr. 16, s. 79.

¹⁷⁰ Bu kayda, "Emri mahfûzdur" şerhi düşülmüştür, bk. *Tahvil Defteri*, nr. 16, s. 79. Enverî, Osman Paşa'nın ibkasından bahsetmeksizin, 7 L 1197/5 Eylül 1783'te umum tevcihâtı yapıldığını kaydeder, bk. Enverî, II, 1093-1094.

¹⁷¹ Bu sancağa tayin kaydında "sâbıkâ Sivas mütesellimi ve delîlbaşı, mir-i mirândan" şeklinde tanıtılır, bk. *Tahvil Defteri*, nr. 16, s. 57.

¹⁷² Sâbık yeniçeri ağası ve Kocaeli Sancağı'na mutasarrıf Ebubekir Paşa, 4 L 1196/12 Eylül 1782'de Karahisar-ı sahip Sancağı ilhâkıyla ve kalesi muhafazası şartıyla Bender Sancağı'na tayin edilmiş; 7 L 1197/5 Eylül 1783'te aynı şartlarla vazifesi ibka olunmuştu. 6 M 1198/1 Aralık 1783'te Bender Sancağı ve Sivas Eyaleti, Bender Kalesi muhafazası şartıyla Vezir Aydoslu Mehmed Paşa'ya tevcih edildi, bk. *Tahvil Defteri*, nr. 16, s. 44.

¹⁷³ *Tahvil Defteri*, nr. 16, s. 79.

¹⁷⁴ *Tahvil Defteri*, nr. 16, s. 35. "Bender muhafızı mirimîrân-ı kirâmdan Bekir Paşa'nın nasafet ve hüsn-i sülûke hasebiyle mazhar-ı lütf u merhamet-i hazret-i şehriyârî olup rütbe-i vâl-yı vezâretle kadr u şânı terfî ve tenviye ve Silistre'de ikâmet etmek üzere Özi eyaleti tevcih olunup...", bk. Vâsîf (1196-1201/İlgürel), s. 57.

¹⁷⁵ Aydoslu Mehmed Paşa, 14 ZA 1196/21 Ekim 1782'de Özi valisi tayin edilmiş, 7 L 1197/5 Eylül 1783'te vazifesinde ibka olunmuştu; 6 M 1198/1 Aralık 1783'te Sivas Beylerbeyi Ebubekir Paşa ile mansıpları tebdil edildi, bk. *Tahvil Defteri*, nr. 16, s. 35.

¹⁷⁶ *Tahvil Defteri*, nr. 16, s. 79. "...İşbu doksansekiz senesi Muharreminin altıncı günü... Silistre'de mukim olan Özi valisi Vezir Esseyyid Mehmed Paşa'nın... Silistre'den refi muvâfik-i mizâc-ı vakt ü zamân olmağla Bender kal'ası muhafazası şartıyla eyalet-i Sivas müşârûn-ileyhe tevcih...", bk. Vâsîf (1196-1201/İlgürel), s. 57.

¹⁷⁷ *Tahvil Defteri*'nin Sivas Eyaleti'ne dair tevcihât listesinde eyaletin 6 M 1198/1 Aralık 1783'te Aydoslu Mehmed Paşa'ya Bender Sancağı ilhâkıyla ve Bender Kalesi muhafazası şartıyla tevcih edildiği kaydedilmiştir. Ancak Bender Sancağı'na dair tevcihât listesinde 6 M 1198'de Aydoslu Mehmed Paşa'nın Bender'e, kalesi muhafazası şartıyla ve Sivas Eyaleti ilhâken tayin olduğu yazılmış; ilgili kayıta tarihsiz olarak "Sivas âhere tevcih olundu" şerhi düşülmüştür, ki "âher"den kasıt Vezir Seyyid Mustafa Paşa'dır. Aydoslu Mehmed Paşa ise 23 R 1199/5 Mart 1785'te Bender Sancağı'nın Vezir Arslan Mehmed Paşa'ya ilhâken tevcihine kadar vazifesi başında kalmıştır, bk. *Tahvil Defteri*, nr. 16, s. 44.

Vezir Seyyid Mustafa Paşa	Sâbika Karesi mutasarrıfı ¹⁷⁸	16 RA 1198 (8 Şubat 1784)	Bîn-nefs kendüsi varup zapta kıyâm eylemek şartıyla tayin ¹⁷⁹	Tekaüd ¹⁸⁰	_____
Abdülcelil-zâde Vezir Süleyman Paşa	Sâbika Rakka valisi ¹⁸¹	23 C 1198 (14 Mayıs 1784)	Tayin ¹⁸²	Kayseri Sancağı mutasarrıfı	6 Ş 1199 (14 Haziran 1785) ¹⁸³
Canikli Ali Paşa-zâde Vezir Mikdâd Ahmed Paşa	Sâbika Cerde başbuğluğu ile Trablusşam valisi ¹⁸⁴	6 Ş 1199 (14 Haziran 1785)	Tayin ¹⁸⁵	Diyarbakir valisi	17 M 1200 (20 Kasım 1785) ¹⁸⁶
Azm-zâde Mehmed Paşa-zâde Vezir Abdullah Paşa	Sâbika Diyarbakir valisi, Mir-i hac ¹⁸⁷	17 M 1200 (20 Kasım 1785)	Hatt-ı hümayûnla tayin ¹⁸⁸	Rodos'a sürgün ¹⁸⁹	_____

¹⁷⁸ Seyyid Mustafa Paşa, 27 N 1197/26 Ağustos 1783'te Karesi mutasarrıfı tayin edilmiştir; 16 RA 1198/8 Şubat 1784'te yerine Silahdâr Mustafa Paşa getirildi, bk. Mehmet İnbaşı, "Karesi Sancağı ve İdarecileri (1750-1800)", *Prof. Dr. Mustafa Çetin Varlık Armağanı*, KTB Yayınları, İstanbul 20013, s. 253.

¹⁷⁹ Bu tayin kaydına, "Emri geri gelmeğin bâttalıda hıfz olunmuşdur" serhi düşülmüştür, bk. *Tahvil Defteri*, nr. 16, s. 79. "...işbu şehir-i merkûmun onaltıncı günü [16 RA 1198/8 Şubat 1784]... Karesi sancağı mutassarrıfı olup bir müddetten beru Asitâne-i sa'adet'te manassa-nışın-ı ikâmet ve ârâm olan vezir-i mükerrrem Esseyyid Mustafa Paşa hazretlerine eyâlet-i Sivas tevcih ve bir an akdem mansıbı semtine sevk-i matâyâ-yi isti'câl eylemesi tenbih...", bk. Vâsîf (1196-1201/İlgürel), s. 115.

¹⁸⁰ 23 C 1198/14 Mayıs 1784'te tekaüde sevk edildi, bk. Vâsîf (1196-1201/İlgürel), s. 141.

¹⁸¹ Süleyman Paşa, 18 B 1197/19 Haziran 1783'te Rakka valisi tayin edilmiştir; 18 C 1198/9 Mayıs 1784'te yerine Mehmed Paşa-zâde Abdullah Paşa getirildi, bk. *Tahvil Defteri*, nr. 16, s. 116.

¹⁸² *Tahvil Defteri*, nr. 16, s. 79. "Şehir-i mezkûrun yirmüçüncü günü [23 C 1198/14 Mayıs 1784]... Sivas eyaleti sabıkâ Rakka vâlisi olan Vezir Abdülcelil-zâde Süleyman Paşa hazretlerine...", bk. Vâsîf (1196-1201/İlgürel), s. 141.

¹⁸³ *Tahvil Defteri*, nr. 16, s. 70. Bu kayıta ismi, "Abdülcelil oğlu Mehmed Emin Paşa-zâde Süleyman Paşa" olarak geçer. "Şa'ban-ı şerifin altıncı isneyn günü [6 Ş 1199] [Sivas valisi] Abdülcelil-zâde Vezir Süleyman Paşa'nın dahi şimdilik Kayseriye sancağıyla hâtrın mecbûr kılındı", bk. Vâsîf (1196-1201/İlgürel), s. 264.

¹⁸⁴ Mikdâd Ahmed Paşa, 2 R 1199/12 Şubat 1785'te Cerde başbuğluğu ile Trablusşam Eyaleti'ne tayin edilmiştir; yerine 26 C 1199/9 Mayıs 1785'te Delibaşı İbrahim Paşa getirildi, bk. *Tahvil Defteri*, nr. 16, s. 112.

¹⁸⁵ *Tahvil Defteri*, nr. 16, s. 79. "Bundan akdem Trablus-Şam tevcih olunup bazı mülahazaya mebnî azli savâb-did-i evliya-yi devlet olan Vezir Mikdâd Ahmed Paşa'nın bu defa der-bâr-ı devlet-medâra tahrirâtı gelüp methûmunda mukaddemâ tarafına Trablus tevcih buyurulduğu hasebiyle masârif-i külliyyeye dûçar ve bu defa me'mûr olduğu vech üzere mâlikâne-i olan Amasya'da hall-i ilâhî zuhûruna intizâren ârâm u karâr vukû' bulur ise pâ-beste-i kayd-ı usret ve ıztırâr olacağını işâr ve hâline çeşpân bir mansıb ihşân olunması bâbında nakdine-i niyâz ve recâyı nesâr eylediğine binâen hakkında şefekat-i mülûkâne lehva-tırâz-ı zuhûr ve işbu Şa'ban-ı şerifin altıncı isneyn günü [6 Ş 1199/14 Haziran 1785] eyâlet-i Sivas ile mesrûr...", bk. Vâsîf (1196-1201/İlgürel), s. 263-264. Ayrıca bk. Özcan Mert, "Canikli Ali Paşa Ailesi", s. 152.

¹⁸⁶ *Tahvil Defteri*, nr. 16, s. 117. "Sivas vâlisi Vezir Mikdâd Ahmed Paşa ile Çapan-oğlu beyinde nâr-ı adâvet-i mevriise bu esnâda zebâne-keş-i isti'âl ve ahad-i hüma ahâr hakkında isnâd sî-i hareket ve efâl ile dâiye-i icrâ-yı garaz ve nefsanîyete iştigâl etdiklerinden gayri vezir-i müşârûn ileyhin dâiresinde olan hademe ve etbâ' emvâl-i fukarâyı medd-i bâ' ve bâ-husûs Çorum halkına isâl-i gezend ü zarar etdikleri istimâ' olunduğuna binâen Sivas'dan refi iktizâ ve mâh-ı mezkûrun onyedinci günü [17 M 1200] Diyarbakir Eyâleti müşârûn-ileyhe... tevcih olunup", bk. Vâsîf (1196-1201/İlgürel), s. 298-299.

¹⁸⁷ Azm-zâde Abdullah Paşa, 2 RA 1199/13 Ocak 1785'te Diyarbakir valisi tayin edilmiş; 3 L 1199/9 Ağustos 1785'da vazifesinde ibka olunmuştu. 17 M 1200/20 Kasım 1785'te Mikdâd Ahmed Paşa ile mansıpları tebdil edildi, bk. *Tahvil Defteri*, nr. 16, s. 111. İbrahim Yılmazçelîk, Azm-zâde Abdullah Paşa'nın 1198'de Sivas, Ramazan 1200'de vezâretle Diyarbakir valisi olduğunu yazar, bk. "Osmanlı Hakimiyeti Süresince Diyarbakir Eyaleti Valileri (1516-1838)", *Firat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, X/1 (Elazığ 2000), s. 253.

¹⁸⁸ *Tahvil Defteri*, nr. 16, s. 79. "...mâh-ı mezkûrun onyedinci günü [17 M 1200/20 Kasım 1785]... Sivas Eyâleti Azm-zâde Vezir Abdullah Paşa'ya tevcih olunup huzûr-ı sadrazamîde kapu kethüdâlarına hil'âter iksâ olundu", bk. Vâsîf (1196-1201/İlgürel), s. 298-299.

¹⁸⁹ Vâsîf, ZA 1200 hadiselerinden bahsederken, Abdullah Paşa'nın babasının borçlarını ödemesi için vezâretle Sivas'a tayin edilmesine rağmen taahhüdünü yerine getirmeyince İstanbul'a çağrıldığını ve vezâreti geri alınarak Rodos'a sürüldüğünü yazar, bk. Vâsîf (1196-1201/İlgürel), s. 365-366. 17 ZA 1201/31 Ağustos 1787'de Adana valiliğine tayininde sâbık mansıbindan bahsedilmemektedir, bk. *Tahvil Defteri*, nr. 16, s. 89.

Vezir Gügegi Abdî Paşa	Sâbıkâ Rumeli valisi ¹⁹⁰	4 L 1200 (31 Temmuz 1786)	Silistre seraskerliği ile tayin ¹⁹¹	Belgrad muhafızlığıyla Semendirle mutasarrıfı	9 ZA 1200 (3 Eylül 1786) ¹⁹²
Vezir Mahmud Paşa	Sâbıkâ Belgrad muhafızı	9 ZA 1200 (3 Eylül 1786)	Silistre muhafızlığıyla hatt-ı hümayûnla tayin ¹⁹³	İbrail muhafazası şartıyla Adana valisi	15 R 1201 (4 Şubat 1787) ¹⁹⁴
Canikî Ali Paşa-zâde Vezir Mikdâd Ahmed Paşa	Sâbıkâ Karaman valisi ¹⁹⁵	15 R 1201 (4 Şubat 1787)	İsmail seraskeri malîyetine varıp mükemmel kapısı halkıyla kıyâm eylemek şartıyla tayin ¹⁹⁶	Sivas valisi	4 L 1201 (20 Temmuz 1787)
Canikî Ali Paşa-zâde Vezir Mikdâd Ahmed Paşa	Hâlâ Sivas valisi	4 L 1201 (20 Temmuz 1787)	Hatt-ı hümayûnla ibka ¹⁹⁷	Halep valisi (?) ¹⁹⁸	—————
Vezir Kethüda Hasan Paşa	Sâbıkâ Selânik mutasarrıfı ve hâlâ Vidin seraskeri ¹⁹⁹	3 L 1202 (7 Temmuz 1788)	Tayin ²⁰⁰	Vidin seraskeri ve Karaman ilhâken Sivas valisi	20 M 1203 (21 Ekim 1788)
Vezir Kethüda Hasan Paşa	Hâlâ Vidin seraskeri ve Sivas valisi	20 M 1203 (21 Ekim 1788)	Karaman Eyaleti ilhâken tevcih ²⁰¹	Vidin seraskeri ve Sivas valisi	15 C 1203 (13 Mart 1789)
Vezir Kethüda Hasan Paşa	Hâlâ Vidin seraskeri ve	15 C 1203 (13 Mart 1789)	Karaman âhere verildi ²⁰²	Vidin seraskeri ve Adana ilhâken	15 C 1203 (13 Mart 1789)

¹⁹⁰ Abdî Paşa, 6 M 1198/1 Aralık 1783'te Rumeli valisi tayin edilmişti; 4 L 1200/31 Temmuz 1786'da yerine Ebubekir Paşa getirildi, bk. Mehmet İnbaşı, "Rumeli Eyaleti ve İdarecileri", s. 129. İ. Yılmazçelik, Safer 1200'de (Aralık 1785) Diyarbakır'dan Sivas valiliğine tayin ve Zilhicce 1200 (Ekim 1786)'da eski mansûbuna iade edilen "Kiki Abdî Paşa" isimde bir validen bahseder, bk. "Diyarbakır Eyaleti Valileri", s. 252. Bu isimde bir vali, tevcih kayıtlarında yer almaz.

¹⁹¹ *Tahvil Defteri*, nr. 16, s. 79. "Yevm-i mezkûrda [4 L 1200]... Sivas Eyâleti sabıkâ Rumeli vâlisi Vezir Gügegi Abdî Paşa'ya...", bk. Vâsıf (1196-1201/İlgürel), s. 353. "Silistre muhafazası şartıyla Sivas Eyâleti tevcih olunan Vezir Abdî Paşa...", bk. Vâsıf (1196-1201/İlgürel), s. 362; "[4 L 1200'de] Rumeli Bekir Paşa'ya, Karaman Mikdâd Paşa'ya, Sivas Abdî Paşa'ya...", bk. *Taylesanizâde Hâfız Abdullah Efendi Tarihi, İstanbul'un Uzun Dört Yılı (1785-1789)*, I, haz. Feridun M. Emecen, TATAV Yayınları, İstanbul 2003, s. 156-157.

¹⁹² *Tahvil Defteri*, nr. 16, s. 26.

¹⁹³ *Tahvil Defteri*, nr. 16, s. 79. "Belgrad Abdî Paşa'ya ve Silistre muhafazası şartıyla eyâlet-i Sivas Mahmud Paşa'ya işbu Zilka'denin sekizinci sebt günü [8 ZA 1200/2 Eylül 1786] tevcih...", bk. Vâsıf (1196-1201/İlgürel), s. 361-362.

¹⁹⁴ *Tahvil Defteri*, nr. 16, s. 89. "...şehir-i mezkûrun ondördüncü sebt günü [14 R 1201/3 Şubat 1787 Cumartesi]... Adana eyâleti İbrail muhafazası şartıyla Vezir Mahmud Paşa'ya", bk. Vâsıf (1196-1201/İlgürel), s. 379.

¹⁹⁵ Mikdâd Ahmed Paşa, 4 L 1200/31 Temmuz 1786'da Karaman valisi tayin edilmişti; 15 R 1201/4 Şubat 1787'de yerine Seyyid Ahmed Paşa getirildi, bk. *Tahvil Defteri*, nr. 16, s. 64.

¹⁹⁶ *Tahvil Defteri*, nr. 16, s. 80. Dönemin müellifleri bu tayinin tarihini ve şartını farklı zikrederler: "... şehir-i mezkûrun ondördüncü sebt günü [14 R 1201/3 Şubat 1787 Cumartesi]... Sivas Eyâleti Sinop muhafazası şartıyla Vezir Mikdâd Ahmed Paşa'ya...", bk. Vâsıf (1196-1201/İlgürel), s. 379. "[CA 1201] Yine sabıkâ Konya vâlisi Mikdâd Paşa'ya Sivas tevcih ve Sinop muhafızı olup Sinop'a revâne olmuştur", bk. *Taylesanizâde*, s. 192. Aynı malumat için Özcan Mert, "Canikî Ali Paşa Ailesi", s. 152 [bu çalışmada, Ahmed Paşa'nın tayin tarihi, 3 Şubat 1786 olarak verilmiştir].

¹⁹⁷ *Tahvil Defteri*, nr. 16, s. 80. "[4 L 1201] eyâlet-i Sivas Mikdâd Ahmed Paşa'ya tevcih", bk. *Taylesanizâde*, s. 209.

¹⁹⁸ Özcan Mert, "Canikî Ali Paşa Ailesi", s. 152. Ancak Mert, sehven, Mikdâd Ahmed Paşa'nın 1787'de Halep'e nakledildiğini yazar. *Tahvil Defteri*'nin Halep valilerine dair tevcihât kayıtlarında bu tayin mevcut değildir. İbrahim Yılmazçelik, *Sicil-i Osmanî'ye istinaden*, Mikdâd Ahmed Paşa'nın valilik tarihlerini hatalı nakleder, bk. "Diyarbakır Eyaleti Valileri", s. 253.

¹⁹⁹ Vidin Seraskeri Hasan Paşa'ya 12 B 1202/18 Nisan 1788'de Selânik Sancağı tevcih edilmişti; sancak, 3 L 1202/7 Temmuz 1788'de Selim Sırrı Paşa'ya verildi, bk. Mehmet İnbaşı, "Selânik Sancağı ve İdarecileri", s. 558.

²⁰⁰ *Tahvil Defteri*, nr. 16, s. 80. Enverî, Hasan Paşa'nın tayini tarihini zikretmez, fakat en azından 8 L 1202/12 Temmuz 1788'den itibaren kendisini Vidin seraskeri ve Sivas valisi sıfatıyla anar, bk. Enverî, III, 426-434, 448-459. Feridun Emecen, Hasan Paşa'nın 17 L 1202/21 Temmuz 1788'de Sivas Eyaleti ilavesiyle Vidin seraskerliğine tayin edildiğini kaydeder, bk. "Hasan Paşa, Kethüda", *DİA*, XVI, 337-338.

²⁰¹ *Tahvil Defteri*, nr. 16, s. 64, 80.

²⁰² *Tahvil Defteri*, nr. 16, s. 80. Karaman Eyaleti, 15 C 1203/13 Mart 1789'da sabık Ankara mutasarrıfı Vezir Hacı Abdî Paşa'ya tevcih edildi, bk. *Tahvil Defteri*, nr. 16, s. 64.

	Karaman ihâken Sivas valisi			Sivas valisi	
Vezir Kethüda Hasan Paşa	Hâlâ Vidin seraskeri ve Sivas valisi	15 C 1203 (13 Mart 1789)	Adana Eyaleti ihâken tevcih ²⁰³	Sadrâzam ²⁰⁴	—————
Vezir Koca Yusuf Paşa	Sadr-ı sâbık	26 N 1203 (20 Haziran 1789)	Tayin ²⁰⁵	Vidin seraskeri ve Sivas valisi	11 L 1204 (24 Haziran 1790)
Vezir Koca Yusuf Paşa	Hâlâ Sivas valisi	11 L 1204 (24 Haziran 1790)	Vidin seraskerliği ile ibka ²⁰⁶	Vidin seraskeri ve Karaman valisi	14 M 1205 (23 Eylül 1790) ²⁰⁷
Canikli-zâde Vezir Battal Seyyid Hüseyin Paşa	Sâbika Trabzon valisi ve Soğucak muhafızı ²⁰⁸	14 M 1205 (23 Eylül 1790)	Tayin ²⁰⁹	Ruslara esir düştü ²¹⁰	—————
Vezir İzzet Mehmed Paşa	Sâbika Cidde valisi ve Bahr-i Sefid Boğazı başbuğu	18 R 1205 (25 Aralık 1790)	Edirne'de ikâmet ve tesvîye olunca mesâlin-i muktezîye sarf-ı himmet eylemek şartıyla tayin ²¹¹	Mısır valisi ²¹²	—————
Vezir Karahisarî Ahmed Paşa	Hâlâ Silistre seraskeri	18 B 1205 (23 Mart 1791)	Tayin ²¹³	Mühakatiyla birlikte Niğbolu Sancağı mutasarrıfı	25 Z 1205 (25 Ağustos 1791) ²¹⁴
Vezir Kaymakam Hasan Paşa	Sâbika Maçin seraskeri	23 ZA 1205 (24 Temmuz 1791)	Tayin ²¹⁵	Kalesi muhafazası şartıyla Bender Sancağı mutasarrıfı	Gurre-i N 1206 (23 Nisan 1792) ²¹⁶
Vezir Feyzî Süleyman Paşa	Sâbika Erzurum valisi ²¹⁷	Gurre-i N 1206 (23 Nisan 1792)	Tayin ²¹⁸	—————	—————

²⁰³ *Tahvil Defteri*, nr. 16, s. 80. Hasan Paşa'nın ismi Adana Eyaleti'ne dair tevcihât kayıtlarında sehven "Hüseyin" yazılmıştır. Adana, 14 Ş 1203/10 Mayıs 1789'da Soğucak Seraskeri Vezir Battal Hüseyin Paşa'ya tevcih edilmiştir, bk. *Tahvil Defteri*, nr. 16, s. 89.

²⁰⁴ Enverî, III, 556-562; Mehmed Edib, s. 143.

²⁰⁵ *Tahvil Defteri*, nr. 16, s. 80. Enverî de, Yusuf Paşa'nın Sivas valisi ve Vidin seraskeri tayin edilmesi tarihini 26 N 1203/20 Haziran 1789 olarak verir, bk. Enverî, III, 556-557, 562.

²⁰⁶ *Tahvil Defteri*, nr. 16, s. 80.

²⁰⁷ *Tahvil Defteri*, nr. 16, s. 64. Ayrıca bk. Enverî, III, 731.

²⁰⁸ Battal Hüseyin Paşa, 19 ZA 1203/11 Ağustos 1789'da Trabzon valisi tayin edilmişti; 1 ZA 1204/13 Temmuz 1790'da yerine Vezir Abdullah Paşa getirildi, bk. Mehmet İnbaşı, "Trabzon/Batum Valileri", s. 170, 186.

²⁰⁹ *Tahvil Defteri*, nr. 16, s. 80. "Şehr-i Muharremü'l-harâmın on dördüncü günü [1205] Karaman eyaleti Vidin seraskeri sadr-ı esbak Yusuf Paşa'ya ve Sivas eyaleti sâbıkâ Soğucak cânibi seraskeri Battal es-Seyyid Hüseyin Paşa'ya...", bk. Enverî, III, 731. Mehmed Edib, Sivas valiliğinden bahsetmeksizin Hüseyin Paşa'yı Anapa seraskeri sıfatıyla anar, bk. Mehmed Edib, s. 177.

²¹⁰ Özcan Mert, "Canikli Ali Paşa Ailesi", s. 152. Bu çalışmada, Battal Hüseyin Paşa'nın mezkûr tarihte Sivas valisi olduğundan bahsedilmez.

²¹¹ *Tahvil Defteri*, nr. 16, s. 80.

²¹² Enverî'ye göre, Receb 1205/Mart-Nisan 1791'de (bk. *Tarih*, III, 813); Mehmed Edib'e göreyse Şeval 1205/Haziran-Temmuz 1791'de Mısır'a tayin olunmuştur (bk. s. 189).

²¹³ *Tahvil Defteri*, nr. 16, s. 80. "İşbu şehr-i Recebül-mürecebde [1205]... Silistre seraskeri Vezir Karahisarî Ahmed Paşa'ya eyalet-i Sivas in'âm...", bk. Enverî, III, 813-814.

²¹⁴ Mehmet İnbaşı, "Niğbolu Sancağı ve İdarecileri (1750-1800)", *Ege ve Balkan Araştırmaları Dergisi/Journal of Aegean and Balkan Studies (EDAD/JABS)*, c: 2015-1, sa: 1 (İzmir), s. 61.

²¹⁵ *Tahvil Defteri*, nr. 16, s. 80. "Mâh-ı merkûmun yirmi ikinci Sebt günü [22 ZA 1205]... sâbıkâ Maçin seraskeri Kaymakam Vezir Hasan Paşa'ya Sivas eyaleti tevcih olunup cevâz ve mübâşiriyye ve ihbâriyyeleri bi'l-cümle in'âm olundu", bk. Enverî, III, 845.

²¹⁶ *Tahvil Defteri*, nr. 16, s. 44.

SONUÇ

Gerek tevcihât listeleri/deFTERleri gerekse kronikler, Osmanlı idarî tarihi ve biyografi araştırmalarının iki temel me hazını teşkil etmektedir. Lâkin her iki kaynak grubu da mezkûr çalışmalar için tek başlarına yeterli ve zaman zaman doğru bilgi vermemektedir. Kaynakların kendi içlerinde ve birbirleriyle mukayesesi ve telifi konunun sarahate kavuşturulması açısından elzemdir. Bu çalışmada da farklı kaynakların mukayese edilmesinin Sivas Eyaleti valilerinin tespiti, biyografilerinin genişletilmesi ve bazı yanlışların giderilmesi için zaruri olduğu ortaya konulmaya çalışılmıştır.

Tevcihât kayıtlarından XVIII. asrın ikinci yarısında Osmanlı taşra idaresinde birtakım problemlerin yaşandığı anlaşılmaktadır. Şöyle ki Sivas Eyaleti'ne 39 yıllık süre zarfında resmen 58 vali/beylerbeyi tayin edilmiştir. Göreve getirilen isimlerden çok azı vazifesinde bir yılını tamamlayabilmiştir. Aynı sene içinde üç ve hatta dört farklı ismin eyaletin idareciliğine tayin edildiği vakidir. Bu durumun gerek idarenin nizâmı gerekse idarecinin hayatı üzerinde menfî tesirleri olacağı aşikârdır. Nitekim mansıpların bu denli sık el değiştirmesinin halkı ve idarecileri zor durumda bıraktığı devrin müellifleri tarafından da ifade edilmiştir. Buna mukabil yaşanan sıkıntının tam manasıyla ortaya konulabilmesi için diğ er eyalet ve sancaklardaki tevcihatları da bir bütün olarak incelemek gerektiği ve bu verilerin de imparatorluk tarihinin farklı meselelerine dair kaleme alınan çalışmalardan elde edilecek sonuçlarla anlamlı hâle getirileceği de ortadadır. Elinizdeki çalışmada öncelikli olarak Sivas Eyaleti valilerinin kronolojik olarak bir listesi çıkarılmaya çalışılmış ve bu minvalde varılan sonuçlar bir tablo halinde sunulmuştur. Buna rağmen çalışmamızın Sivas valilerinin, eyaletteki bütün faaliyetlerini ortaya koyduğu yönünde bir iddiası yoktur. Çünkü bu iddia müstakil çalışmaları gerektirecek kadar geniş bir konudur.

²¹⁷ Feyzî Süleyman Paşa, 2 M 1206/1 Eylül 1791'de Erzurum valisi tayin edilmişti, bk. Mehmet İnbacı, "Erzurum Eyaleti ve İdarecileri", s. 531.

²¹⁸ *Tahvil Defteri*, nr. 16, s. 80. "Şehr-i Recebü'l-ferdin hilâlinde [1206]... sâbıkâ Erzurum Vâlisi Vezîr Süleyman Feyzi Paşa'nın Sivas cânibine doğru hareket eylemesi kendisine tahrîr ü beyân olundu", bk. Enverî, III, 885-886. Mehmed Edib, Feyzî Süleyman Paşa'nın ismini zikretmeksizin, Gurre-i L 1206/23 Mayıs 1792'de umûm tevcihâtı yapıldığını kaydeder, bk. s. 329.

KAYNAKLAR

Arşiv Kaynakları ve Kronikler

- (Vekâyi'nüvis) Enverî Sadullah Efendi ve Tarihinin I. Cildi'nin Metin ve Tahlili (1182-1188/1768-1774), haz. Muharrem Saffet Çalışkan, Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Doktora Tezi, İstanbul 2000.
- (Vekâyi'nüvis) Sadullah Enverî Efendi ve Tarihi'nin II. Cildi'nin Metin ve Tahlili (1187-1197/1774-1783), haz. Hikmet Çiçek, Atatürk Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü, Doktora Tezi, Erzurum 2018.
- Ahmed Vâsîf Efendi ve Mehâsinü'l-Âsâr ve Hakâ'ikü'l-Ahbâr'ı, 1166-1188/1752-1774 (İnceleme-Metin), haz. Nevzat Sağlam, Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Doktora Tezi, İstanbul 2014.
- Ahmed Vâsîf Efendi, Mehâsinü'l-Âsâr ve Hakaikü'l-Ahbâr, 1774-1779 (H. 1188-1193), haz. Mücteba İlgürel, TTK Yayınları, Ankara 2014.
- Ahmed Vâsîf Efendi, Mehâsinü'l-Asâr ve Hakaikü'l-Ahbar, haz. Mücteba İlgürel, TTK Yayınları, Ankara 1994.
- Cumhurbaşkanlığı Devlet Arşivleri Osmanlı Arşivi (=OA), Bâb-ı Âsafî Tahvil (Nişan) Defterleri (=A.DVNSNŞTd.), nr. 2; nr. 16.
- Çeşmîzâde Tarihi, nşr. Bekir Kütükoğlu, İstanbul Fetih Cemiyeti Yayınları, İstanbul 1993.
- Enverî Târîhi: Üçüncü Cild (Metin ve Değerlendirme), haz. Ü. Filiz Bayram, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Doktora Tezi, İstanbul 2014.
- Esâmi-i Vüzerâ ve Memûrîn-i Devlet, Topkapı Sarayı Müzesi Kütüphanesi (=TSMK), Hazine, nr. 1648.
- Mehmed Emin Edîb Efendi'nin Hayatı ve Târîh'i, haz. Ali Osman Çınar, Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Doktora Tezi, İstanbul 1999.
- Seyyid Hasan Muradî, Bir Kâtibin Kaleminden İstanbul'un 12 Yılı (1754-1766), haz. Recep Ahışhalı, Yeditepe Yayınevi, İstanbul 2016.
- Taylesanîzâde Hâfız Abdullah Efendi Tarihi, İstanbul'un Uzun Dört Yılı (1785-1789), I, haz. Feridun M. Emecen, TATAV Yayınları, İstanbul 2003.
- Vak'a-nüvis Hâkim Efendi Tarihi, (Metin ve Tahlil), haz. Tahir Güngör, Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Doktora Tezi, İstanbul 2014.

Araştırma Eserleri:

- AYDIN, Muhammet, Sivas'ta Âyan Aileleri 1740-1850, Sivas Belediyesi Yayınları, Sivas 2015.
- Azizîzâde Hüseyin Râmîz Efendi'nin Zübdetü'l-Vâkr'ât Adlı Eseri'nin Tahlil ve Tenkitli Metni, haz. Ahmet Rüştü Fakazlı, Fatih Sultan Mehmet Vakıf Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul 2016.
- BEYDİLLİ, Kemal, "Yusuf Paşa, Koca", DİA, XLIV, İstanbul 2013, s. 23-25.
- DANIŞMEND, İsmail Hamî, İzahlı Osmanlı Tarihi Kronolojisi, V, Türkiye Yayınevi, İstanbul 1971.

- EGE, İlhan, Son Dönem Osmanlı Tarihinde Bir A'yan ailesi: Zaralı-zâdeler, Cumhuriyet Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Sivas 2006.
- EMECEN, Feridun M., "Hasan Paşa, Kethüda", DİA, XVI, İstanbul 1997, 337-338.
- EMECEN, Feridun M., "İki Osmanlı Ricalinin Hayatlarının Kaynaklarına Dair", Osmanlı Araştırmaları, XVII (İstanbul 1997), s. 91-97.
- EMECEN, Feridun M., "Osmanlı Kronikleri ve Biyografi", İslâm Araştırmaları Dergisi, sa: 3 (1999), s. 83-90.
- GÖYÜNÇ, Nejat, "XVI. Yüzyılda Ruûs ve Önemi", Tarih Dergisi, 22 (İstanbul 1967), s. 17-34.
- İNBAŞI, Mehmet, "Anadolu Eyaleti ve İdarecileri (1750-1800)", Prof. Dr. Mustafa Keskin Armağanı, ed. Remzi Kılıç, İdeal Kültür Yayıncılık, İstanbul 2014, s. 523-533.
- İNBAŞI, Mehmet, "Erzurum Eyâleti ve İdarecileri (1750-1800)", Prof. Dr. Enver Konukçu Armağanı, ed. İbrahim Ethem Atnur, Berikan Yayınevi, Ankara 2012, s. 521-533.
- İNBAŞI, Mehmet, "Karesi Sancağı ve İdarecileri (1750-1800)", Prof. Dr. Mustafa Çetin Varlık Armağanı, KTB Yayınları, İstanbul 20013, s. 246-259.
- İNBAŞI, Mehmet, "Köstendil Sancağı (1750-1800)", Sosyal Bilimlerde Yeni Yönelimler-2, ed. Zafer Gölen-İbrahim Serbestoğlu, Gece Kitaplığı, Ankara 2017, s. 461-484.
- İNBAŞI, Mehmet, "Niğbolu Sancağı ve İdarecileri (1750-1800)", Ege ve Balkan Araştırmaları Dergisi/Journal of Aegean and Balkan Studies (EDAD/JABS), c: 2015-1, sa: 1 (İzmir), s. 49-66.
- İNBAŞI, Mehmet, "Selânik Sancağı ve İdarecileri (1750-1800)", Sosyal ve Liberal Bilimlerde yeni Yönelimler, II, ed. Hasan Babacan-Sevilay Özer, Gece Kitaplığı, Ankara 2016, s. 541-560.
- İNBAŞI, Mehmet, "Trabzon/Batum Eyâleti Valileri (1755-1795)", A. Ü. Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Dergisi (TAED), 31 (Erzurum 2006), s. 161-191.
- İNBAŞI, Mehmet, "Van Valileri (1755-1835)", A.Ü. Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Dergisi (TAED), Prof. Dr. Zeki Başar Özel Sayısı, 29 (Erzurum 2006), s. 195-212.
- İNBAŞI, Mehmet, "XVIII. Yüzyılın İkinci Yarısında Çıldır Eyâleti ve İdarecileri", Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, VII/1 (Erzurum 2006), s. 77-94.
- İNBAŞI, Mehmet, "XVIII. Yüzyılın İkinci Yarısında Rumeli Eyaleti ve İdarecileri", Osmanlı'da Yönetim ve Savaş, ed. Mehmet Yaşar Ertaş-Hâcer Kılıçaslan, Mahya Yayınları, İstanbul 2017, s. 117-134.
- KARACA, Ali, "Azm-zâdeler", DİA, IV, İstanbul 1991, s. 350.
- KARACA, Ali, "Esad Paşa, Azmzâde", DİA, XI, İstanbul 1995, s. 350-351.
- KILIÇ, Orhan, "Klasik Sancaktan Malikâne Uygulamasına Bozok Sancağı ve Yöneticileri", I. Uluslararası Bozok Sempozyumu 05-07 Mayıs 2016, Bildiri Ki-

- tabı, I, ed. Kadir Özköse, Bozok Üniversitesi Yayınları, Yozgat 2016, s. 124-139.
- MERT, Özcan, “Canikli Ali Paşa Ailesi”, DİA, VII, İstanbul 1993, s. 151-154.
- MERT, Özcan, “Çapanoğulları”, DİA, VIII, İstanbul 1993, s. 221-224.
- SARICAOĞLU, Fikret, “İzzet Mehmed Paşa”, DİA, XXIII, İstanbul 2001, s. 557-558.
- SAVAŞ, Saim, “XVIII. Asırda Sivas’ta Bir Âyan Ailesi: Zaralızâdeler”, Ege Üniversitesi Tarih İnceleme Dergisi, VIII/1 (İzmir 1993), s. 81-97.
- YILMAZÇELİK, İbrahim, “Osmanlı Hakimiyeti Süresince Diyarbakır Eyaleti Valileri (1516-1838)”, Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, X/1 (Elazığ 2000), s. 233-287.

